

24.1.2017

Vesivarojen käyttöön ja hoitoon
liittyvien tehtävien hoidon järjestäminen
maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla
osahanke D

SELVITYS VESISTÖTEHTÄVISTÄ

Leena Westerholm
Merja Suomalainen
Juha-Pekka Triipponen
Tanja Dubrovin
Lauri Ahopelto

Sisällys

1. Johdanto.....	3
2. Vesistötehtävien nykytilan kuvaus.....	4
2.1. Vesistöjen käyttö ja ohjaus	5
2.2. Rajavesistötehtävät	10
2.3. Rakennettujen vesistöjen hoito ja käytettävyyden parantaminen	12
2.4. Patoturvallisuusviranomaisen tehtävät	15
3. Toimintaympäristö.....	16
3.1. Osaaminen ja voimavarat vesistötehtävissä.....	16
3.2. Käynnissä olevat kehittämistoimet	17
3.3. Maakuntaudistus.....	18
4. Tehtävien hoidon kehittäminen	19
4.1. Tehtävien hoidon tekniset kehittämismahdollisuudet.....	19
4.2. Aluejakovaihtoehtojen tarkastelu	19
5. Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi.....	26
LIITE 1. Säännöstelylupien ja tulvariskialueiden lukumäärä päävesistöalueittain jaettuna vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettuun aluejakoon.....	28
LIITE 2. Kaikkien säännöstelylupien (ja Saimaa) lukumäärä päävesistöalueittain.....	31
LIITE 3. Valtion säännöstelyluvut ja Saimaan juoksutussääntö vesistöalueittain.....	33

1. Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 4.3.2015 hankkeen (VETO) selvittämään vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyvien tehtävien hoidon järjestämistä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Hankkeen tarkoituksena on asianomaisten ministeriöiden (MMM, TEM, YM), aluehallinnon, Metsähallituksen sekä keskeisten virastojen ja laitosten yhteistyönä valmistella lyhyen ja pitkän aikavälin ehdotukset tehtävien hoidon järjestämiseksi ottaen huomioon käytettävissä olevien voimavarojen väheneminen ELY-keskuksissa ja toimintaympäristön muutokset. Hanke keskittyy vesitaloustehtävien kehittämisen toimenpiteisiin nykyisessä organisaatiossa, mutta ottaa huomioon myös maakuntaudistuksen tuomat muutokset. Tavoitteena on turvata vesiluonnonvaroihin liittyvän asiantuntija-viranomaisten toiminnan jatkuvuus valtionhallinnossa. Hanke koostuu viidestä osahankkeesta:

- A. Valtion vesistöomaisuus ja siihen liittyvien lupien hallinta
- B. Vesivaroihin ja niiden käyttöön ja hoitoon liittyvä tiedonhallinta
- C. Peruskuivatus- ja ojitustoimitustehtävät ELY-keskuksissa
- D. Vesistötehtävät (rakennettujen ja säännösteltyjen vesistöjen sekä valtion ja yleisten vesialueiden käyttö ja hoito, mukaan lukien rajavesistötehtävät)
- E. Vesihuoltoon, vedenhankintaan ja pohjavesiin liittyvät valvonta- ja ohjaustehtävät

Tässä selvityksessä käsitellään osahanketta D, jossa on kuvattu ELY-keskusten vesistötehtävien toimintaympäristön nykytila sekä esitetty nykytilan analyysin perusteella tavoitetila tehtävien hoidon kehittämiseksi ja järjestämiseksi. Selvityksessä keskitytään nimenomaan ELY-keskusten vastuulla oleviin asioihin. Vesitalouteen liittyviä tehtäviä hoidetaan myös Suomen ympäristökeskuksessa, Luonnonvarakeskuksessa, Metsähallituksessa ja Ilmatieteen laitoksessa. Osahankkeen puheenjohtajana toimi Leena Westerholm (MMM), ryhmän jäsenenä hankkeeseen osallistuvivat Petri Liljaniemi (YM), Olli Madekivi (PIRELY), Markku Maunula (SYKE), Tommi Muilu (HÄMELY), Jari Mutanen (POSELY), Visa Niittyniemi (KASELY), Kari Pehkonen (KAIELY), Liisa-Maria Rautio (EPOELY), Jouni Tammi (MMM) ja Timo Yrjänä (POPELY). Valmistelutyöstä vastanneessa sihteeristössä työskentelivät Lauri Ahopelto (MMM), Tanja Dubrovin (SYKE), Merja Suomalainen (HÄMELY) ja Juha-Pekka Triipponen (VARELY).

Liittymäkohdat aiempiin osahankkeisiin

Valmisteluhankkeen (A) "valtion vesistöomaisuus ja siihen liittyvien lupien hallinta" tavoitteena oli tarkastella valtion eri toimialojen vesistö rakenteiden ja niihin liittyvien lupien hallintaan liittyviä tehtäviä. Valmisteluhanke tarkasteli ELY-keskusten (MMM/vesi, MMM/kala, YM), Liikenneviraston, Metsähallituksen ja Luonnonvarakeskuksen hallinnoimia vesistö hankkeita ja -rakenteita. Valmisteluhankkeen ehdotusten pohjalta MMM teki 29.9.2016 päätöksen ELY-keskusten maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesistö rakenteiden ja -laitteiden hallinnan keskittämisestä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle. Samalla keskitettiin myös hydrologisten seuranta- asemien hallinta.

Vesistö rakenteiden ylläpito- ja perusparannustehtävien keskittäminen tarkoittaa käytännössä sitä, että Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle osoitettiin johtovastuu ylläpitotehtävien hoidon suunnittelusta, töiden ja niitä varten tarvittavien määrärahojen ohjelmoinnista sekä koordinoituista hankinnoista. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus vastaa jatkossa esimerkiksi vesistö rakenteiden ylläpito- ja perusparannusohjelman laatimisesta yhteistyössä muiden ELY-keskusten kanssa.

Valmisteluhankkeessa (B) "Vesivaroihin ja niiden käyttöön ja hoitoon liittyvä tiedonhallinta" valmistui selvitys hydrologisen seurannan järjestämisestä sekä toimenpide-ehdotukset tiedonhallinnan tehtävien hoidon järjestämiseen. Tulosten pohjalta on päätetty edetä hydrologisen seurannan järjestämisessä mallilla, jossa SYKEN rooli on vastata hydrologisesta palvelusta, laatia seurantaohjelma sekä tilata hydrologista tietoa. Hydrologisen tiedon tuottamisen vastuu siirretään EPOELYyn, joka koordinoi ja hoitaa tiedon hankinnan sekä asemien ylläpidon yhteistyössä muiden ELYjen kanssa.

2. Vesistötehtävien nykytilan kuvaus

Vesistötehtävien tavoite kiteytettiin seuraavasti:

- Vesistötehtävien tarkoituksena on yhteiskunnan ja sen asukkaiden, elinkeinoelämän ja vesiympäristön hyväksi
- parantaa turvallisuutta ja vesivarojen käytön edellytyksiä sekä tilaa vähentämällä tulvista ja veden niukkuudesta aiheutuvia riskejä, varmistamalla vesirakenteiden toimivuus sekä hoitamalla ja kunnostamalla rakennettuja vesistöjä,
 - lisätä vesiluonnonvarojen käytöstä ja niihin perustuvista palveluista saatavia hyötyjä.

ELY-keskusten vesistötehtäviä käsiteltiin seuraavina kokonaisuuksina, prosesseina:

1. vesistöjen käyttö ja ohjaus
2. rajavesistötehtävät
3. rakennettujen vesien hoito ja käytettävyyden parantaminen
4. patoturvallisuusviranomaisen tehtävät

Vesistötehtäviin liittyvä keskeinen lainsäädäntö on

- laki tulvariskien hallinnasta (620/2010) ja asetus tulvariskien hallinnasta (659/2010)
- laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004)
- vesilaki (587/2011) ja asetus vesitalousasioista (1560/2011)
- valtioneuvoston asetus vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015)
- patoturvallisuuslaki (494/2009) ja asetus (319/2010). Lisäksi jätepatoihin liittyvissä tehtävissä tehtävät sivuavat myös ympäristönsuojelulakia sekä kaivannaisjäteasetusta.
- Rajavesistösopimus Suomen ja Venäjän välillä (26/1965)
- Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta (1331/1991)
- Inarijärven säännöstelyä koskeva valtiosopimus Suomen, Norjan ja nykyisen Venäjän kesken (SopS n:o 38/1959)
- Suomen ja Ruotsin välillä tehty rajajokisopimus (91/2010) ja siihen sisältyvä kalastussääntö
- Laki Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, sopimuksen soveltamisesta ja eräiden lakien kumoamisesta (722/2010)

2.1. Vesistöjen käyttö ja ohjaus

Vesistöjen ohjauksella edistetään vesistöjen monipuolista käyttöä, varaudutaan sekä lyhyt- että pitkäaikaisiin vesiolojen muutoksiin sekä huolehditaan siitä, että tulvista ja kuivuuksista aiheutuvat riskit ovat hallinnassa. Vesistöjen ohjauksen tehtäviä ovat vesistöjen säännöstely, tulva- ja kuivuusriskien hallinta sekä näitä palvelevan hydrologisen tiedon tuottaminen. ELY-keskus vastaa nykyisin tästä kokonaisuudesta, joka tarkemmin sisältää seuraavat tehtävät:

Vesistön säännöstely

- säännöstelyjen kehittäminen ml. padotus- ja juoksutusselvitykset
- vesistöjen käytön ohjaus ja neuvonta (muiden tahojen vastuulla olevat säännöstelyt)
- valtion vastuulla olevien säännöstelylupien mukainen vesistön käyttötoiminta
- valtion vesilain mukaisten lupien hallinta ja kehittäminen
- lupavelvoitteista huolehtiminen
- vesilain mukainen valvonta ja yleinen etu

Tulva- ja kuivuusriskien hallinta

- tulvariskilainsäädännön edellyttämät arviointi-, kartoitus-, valmistelu- ja asiantuntijapalvelutehtävät
- tulvariskien vähentämisen neuvonta, ohjaus ja edistäminen (maankäytön asiantuntijaohjaus, varoitusjärjestelmät, tulvasuojeluhankkeiden edistäminen...)
- tulvan uhatessa ja aikana viranomaisyhteistyön järjestäminen ja vesistötoimenpiteiden ohjaus, asiantuntija-apu pelastustoimelle (operatiivinen tulvantorjunta)
- kuivuusriskien hallinnan asiantuntijapalvelutehtävät

Hydrologisen tiedon tuottaminen

- hydrologisesta seurannasta huolehtiminen sekä vesitilannekuvan ylläpito
 - o veden määrään liittyvän seurannan järjestäminen vesistöissä
 - o vesistöihin liittyvän tiedon hallinnan järjestäminen ja ylläpito

Kukin vesistötehtäviä hoitava ELY vastaa toimialueensa vesistöjen ohjauksesta yhteistyössä muiden samaa vesistökokonaisuutta ohjaavien ELY-keskusten kanssa. ELYt käyttävät yleisen edun osalta valtion puhevaltaa vesistöasioissa, antavat lausuntoja vireillä olevista hakemusasioista ja voivat panna vireille lupien muuttamiseen tähtäviä menettelyitä esimerkiksi säännöstelylupien tarkistamiseksi.

Luvanhaltijan tehtävät on ELYissä eriytetty vesilain valvonnasta esimerkiksi työjärjestyksellä valvojan riippumattomuuden varmistamiseksi. ELYstä riippuen myös muut vesistön ohjauksen tehtävät voivat olla erillään valvonnasta tai vesistön ohjauksen valvontaa hoitaa toinen ELY. Näin varmistetaan se, että myös vesistön ohjaajaa valvoo valvontaviranomainen. Laillisuusvalvontaa ei kuitenkaan voida nähdä täysin erillisenä toimintona vesistöohjauksen tehtävästä, sillä valvontaviranomainen tarvitsee työssään ajantasaista tietoa vesitilanteesta ja sen kehittymisestä, mihin puolestaan vaikutetaan vesistön ohjauksen keinoin.

Tulvariskien hallinnan suunnittelu- ja asiantuntijapalvelutehtäviä hoidetaan yhteistyössä vesistöalueittain siten, että tehtävää koordinoi se ELY, jonka alueella on suurimmat tulvariskit. Tulvariskien hallinnassa keskeistä on myös alueen maakuntien ja kuntien näkökulma. Siksi tulvariskien hallinnan suunnittelun

työryhmissä eli tulvaryhmissä kaikki vesistöalueen maakuntien liitot ovat olleet edustettuina joko puheenjohtajina tai jäseninä. Tulvasuojeluhankkeita toteuttaa hyödynsaaja, esimerkiksi kunta, ELYn toimiessa asiantuntijana ja mahdollisena osarahoittajana.

Tulvantorjunnan tarpeet ja myös niihin käytettävissä olevat voimavarat vaihtelevat alueittain. Tulvantorjuntatehtäviä on enemmän niillä ELY-keskuksilla, joiden alueen vesistöt ovat tulvaherkempiä esimerkiksi hyyde- tai jääpatoriskin vuoksi ja jotka vastaavat luvanhaltijana, vesirakenteen omistajana tai kuntien yhteistyökumppaneina vesistöjen tulvantorjunnasta. Operatiivinen työ voi olla myös ulkoistettu sopimuksin esim. alueurakoihin.

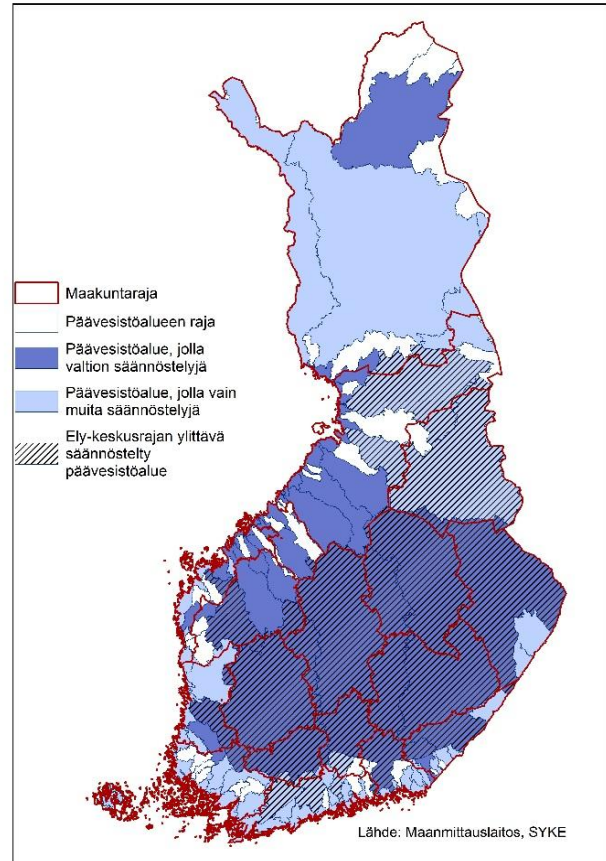
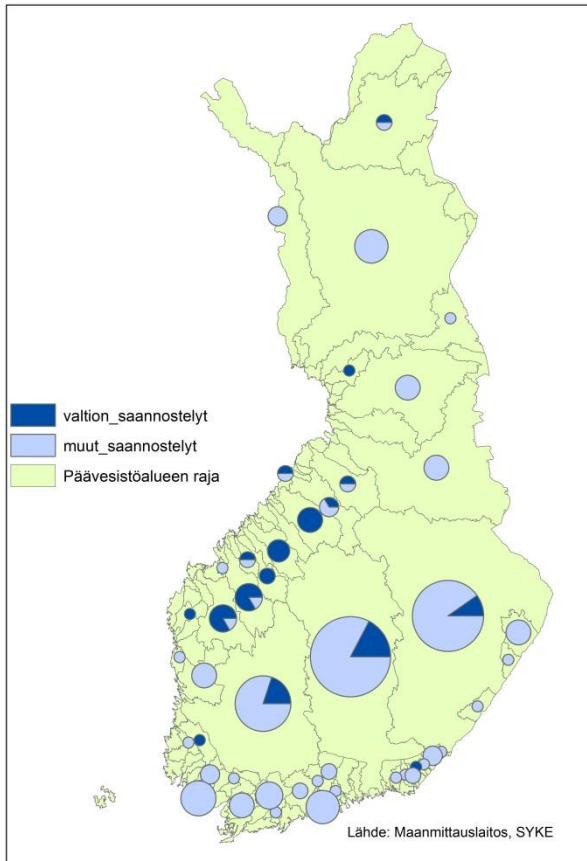
Osa vesistöjen ohjauksen tehtävistä on jo ulkoistettu. Esimerkiksi tulvariskien hallinnan suunnittelutehtäviä hoidetaan nykyisinkin osittain hankintoina ja hydrologisen palvelun ulkoistaminen on käynnissä. Myös osa valtion luvanhaltijoiden tehtävistä on ulkoistettu.

Vesistön ohjauksen asiantuntijoita on nykyisin kaikissa ELY-keskuksissa (pl. Satakunta ja Pohjanmaa) ja toiminta kattaa koko Suomen. Tehtäviin on arvioitu vuonna 2019 olevan käytössä 41 htv:ta. Arvioon sisältyvät seuraavat muissa VETO-hankkeen osahankkeissa käsitellyt voimavarat: VETO A-hankkeessa tehdyn arvion mukaan valtion säännöstelyjen ohjaukseen ja hoitoon on käytetty noin 12 htv:tä. VETO B-hankkeessa arvioitiin, että hydrologiseen seurantaan käytetään ELY-keskuksissa noin 15 htv:tä, joka on tästä vähentynyt vuonna 2015 toteutettujen leikkausten takia. Lisäksi lupien tarkistamiseen, uusimiseen ym. käytetty työmäärä on noin 7 htv:tä.

Kaikki Suomen suuret vesistöt ovat ainakin osittain säännöstelyjä. Järvipinta-alasta säännöstellyt järvet muodostavat noin kolmanneksen. Säännöstelyt perustuvat säännöstelylupiin, joita on yhteensä noin 240 kappaletta (kuva 1). Säännöstelyjen käyttö on jatkuvaa toimintaa, jonka toteutuksessa on huomioitava sekä vallitsevat sää- ja luonnonolosuhteet että niiden ennustettu kehitys. Lisäksi yläjuoksulla tehdyt ratkaisut vaikuttavat alajuoksun vesitilanteeseen. Siksi vesistösäännöstelyt käytännössä hoidetaan yhteistyössä vesistöalueen muiden säännöstelijöiden kanssa vesistön paikalliset ja alueelliset erityispiirteet huomioiden. Tulva- ja häiriötilanteissa yhteistyötä vesistöalueen säännöstelijöiden välillä tiivistetään vesistöalueen kokonaisvahinkojen minimoimiseksi.

Valtion omia vesistösäännöstelylupia on vajaat 50 kappaletta ja lisäksi valtion vastuulla on Saimaan juoksutussäännön hoitaminen. Pohjanmaalla suurin osa säännöstelyistä perustuu valtion lupiin (kuva 1). Suurien järvien säännöstelyt vaikuttavat monessa tapauksessa vesitilanteeseen useamman maakunnan alueella. Näistä maakuntarajat ylittäviä hankkeita on keskitetty ELY-keskuksiin esimerkiksi seuraavasti:

- Saimaan juoksutussäännön hoitaminen, Kaakkois-Suomen ELY-keskus
- Päijänteen säännöstely, Kaakkois-Suomen ELY-keskus
- Vanajaveden ja Pyhäjärven vedenjuoksun säännöstely, Pirkanmaan ELY-keskus

Kuva 1. Vasemmalla on säännöstelylupien määrä päävesistöalueittain. Ympyrän koko kuvaa lupien lukumäärää, tummansininen väri valtion säännöstelylupia ja vaaleansininen muita säännöstelylupia. Säännöstelylupa voi sisältää yhden järven tai useita kohteita, joten lupien lukumäärä ei kuvaa suoraa työ määrää lupiin liittyen. Oikealla päävesistöalueet, joilla on vesistö säännöstelyjä. Tummansinisellä on esitetty vesistöalueet, joilla on valtion säännöstelylupia, vaaleansinisellä muut säännöstellyt vesistöalueet. Viivoitettuna sellaiset vesistöalueet, jotka merkittävästi ylittävät ely-keskusrajat.

Vesistö säännöstely hankkeista vastaa luvan haltija ja hankkeet on suunniteltu siten, että ne palvelevat luvanhakuvaiheessa määritettyjä intressejä. Useissa vesistöissä ensisijainen säännöstelyn tavoite on vesivoiman tuottaminen. Myös tulvien ehkäisy on yleinen ja keskeinen tavoite. Muita tavoitteita ovat vesiliikenteen edistäminen, vedenhankinta, virkistyskäyttö, kalanviljely, maankuivatus ja vesiensuojelu. Vesistöalueen laajuudessa tavoitteet voivat muodostua ristiriitaisiksi varsinkin hankalissa vesitilanteissa, mutta luvan ajantasaistamisen tarve voi kasvaa esimerkiksi vähälumisten talvien yleistymisen myötä. Säännöstelyjen kehittäminen onkin tärkeä vesistön ohjauksen tehtävä, jolla voidaan parantaa nykyisten lupien toimivuutta ja sovittaa yhteen erilaisia intressejä. Lisäksi monissa säännöstelyluvuissa on huomioitu yhteensovittamisen tarve jatkuvana toimintona, jolloin luvassa esimerkiksi määrätään, että tulvan uhatessa säännöstelyn toteuttamisesta on sovittava ELYn kanssa.

Tulvariskien hallinnalla tarkoitetaan sellaisten toimenpiteiden kokonaisuutta, joiden tavoitteena on arvioida ja vähentää tulvariskejä ja estää tai vähentää tulvista aiheutuvia vahinkoja. Suomessa on 21 merkittävää tulvariskialuetta, joista 17 sijaitsee sisämaassa vesistöjen varrella ja neljä rannikolla. Vesistöjen tulvimisesta aiheutuvat suurimmat riskit kohdistuvat jokivarsien kaupunkeihin, kuten Rovaniemeen ja Poriin, mutta

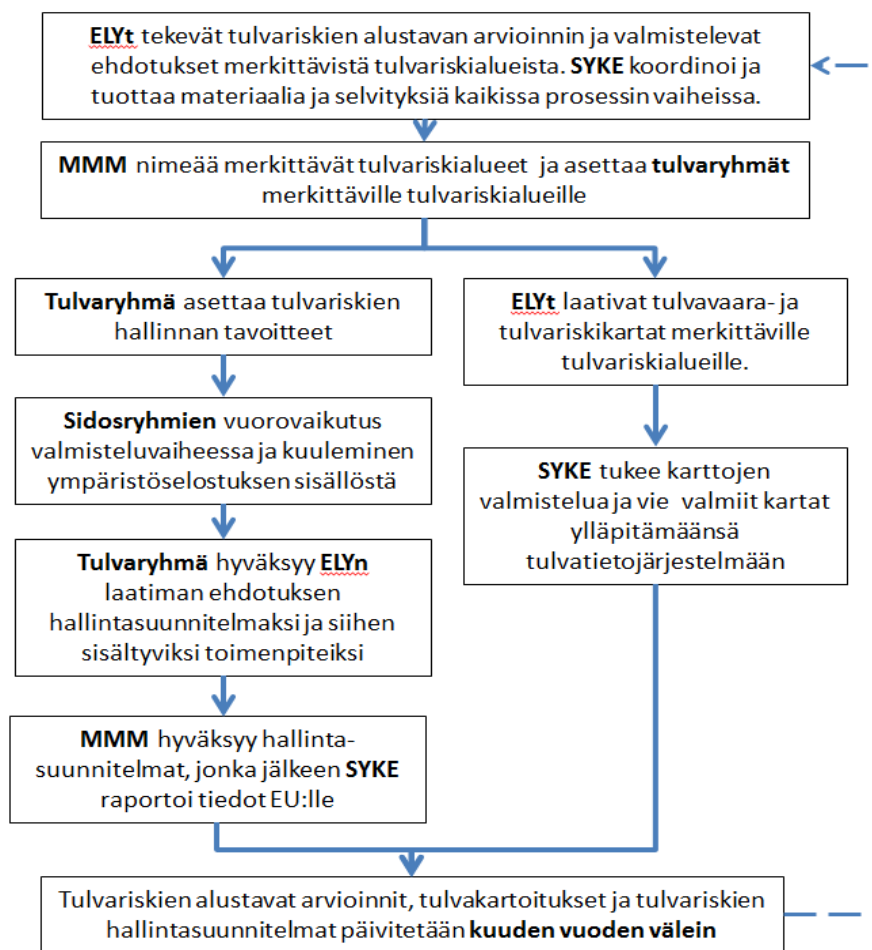
vesistöalueiden laajuuden vuoksi riskien vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet ulottuvat kauas vesistön latvoille. Esimerkiksi Kokemäenjoen vesistöalueella Pirkanmaan ja Hämeen alueiden vesistöjä säännöstelemällä on mahdollista vaikuttaa tulvatilanteeseen Porissa.

Merkittävien tulvariskialueiden nimeäminen perustui arvioon tulvista ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle, välttämättömyyspalveluille kuten vesihuollolle tai liikenteelle, yhteiskunnan kannalta tärkeälle toiminnalle ja ympäristölle ja kulttuuriperinnölle mahdollisesti aiheutuvista vahingoista. Merkittävillä tulvariskialueilla on laadittu tulvakartat ja tulvariskien hallintasuunnitelmat, jotka SYKE raportoi EU-komissiolle ja ne tarkistetaan tarvittavilta osin kuuden vuoden välein. Suunnitelmien säännöllinen tarkistaminen on tarpeen, sillä tulvan todennäköisyys ja vahinkopotentiali muuttuvat ajan kuluessa. Vuonna 2015 päättyneen tulvariskien hallinnan suunnittelukierroksen vaiheet on esitetty pelkistetyksi kuvassa 2.

Tulvia voi luonnollisesti esiintyä myös muualla kuin merkittävillä tulvariskialueilla. Tulvakartoituksia ja tulvariskien hallintaa tehdään myös ns. kansallisesti tärkeillä tulvariskialueilla, joita on 70. Tulvariskien hallinnasta annetun lain mukaan ELYn tehtävänä on huolehtia tulvan uhatessa ja tulvan aikana viranomaisten yhteistyön järjestämisestä ja ohjata toimenpiteitä vesistössä. Tulvariskien hallintaan kuuluvat vesistössä ennen tulvaa tehtävät operatiiviset toimenpiteet kuten jäänsahaukset, hiekoitukset ja eri vesistönosien välisten juoksutusten ohjaus. Tulvantorjuntatehtävissä voidaan jäätymisestä tai jäästä johtuvan vahingon tai haitan estämiseksi räjäyttää tai poistaa jäätä, asettaa tilapäisiä hyydepuomeja ja suorittaa muita välttämättömiä toimenpiteitä. ELY myös huolehtii omaan toimialaansa kuuluvasta tiedottamisesta tulvatilanteen kaikissa vaiheissa. Pelastusviranomaisen vastuulle tulvasuojelu- ja tulvantorjuntatoimenpiteet kuuluvat silloin, kun tilanne edellyttää kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi. Yleensä kyse on toimista, joihin on ryhdyttävä muutaman tunnin kuluessa.

Vesistöjen ohjaus tähtää myös kuivuusriskien hallintaan. Tärkeää on varautuminen veden niukkuuteen ja veden riittävyyden turvaaminen esimerkiksi kasteluvetenä käytettäväksi. Pitkäkestoisten kuivuuksien riskin ennustetaan kasvavan ilmastonmuutoksen myötä. Alueellisen hydrologisen seurannan tarkoituksena on vesi- ja tulvatilannekuvan ylläpito. Tehtävää on käsitelty laajemmin VETO B -hankkeessa.

Vesistö- ja meritulvariskien hallinnan suunnittelun vaiheet

Kuva 2. Tulvariskien hallinnan suunnittelun vaiheet. SYKellä on merkittävä rooli ohjeistuksessa, menetelmien kehittämisessä ja kansallisessa koordinoimisessa.

Keskeiset yhteistyötahot

Vesistöjen ohjaukseen liittyvä yhteistyö SYKEN kanssa on vahvaa. ELYt osallistuvat SYKEN ja Ilmatieteen laitoksen yhteistyönä järjestämään Tulvakeskuspalveluun. SYKE toimii asiantuntijana hydrologiassa, vesitilannekuvan ylläpitämisessä, tulvariskien hallinnassa, säännöstelyjen kehittämishankkeissa ja ilmastonmuutosselvityksissä. Hydrologinen tietojärjestelmä, tulvatietojärjestelmä, vesistötyötietojärjestelmä (VESTY), vesistöjen käyttötoiminnan tietojärjestelmä ja säännöstelyrekisteri ovat osa SYKEN hallinnoimaa ympäristötietojärjestelmää. SYKEN Vesistömallijärjestelmä tuottaa vesistöjen käyttötoiminnassa tarvittavat vesitilanne-ennusteet sekä kehittämishankkeissa tarvittavia mallituloksia. Paitsi tulosohjaaja MMM on näissä tehtävissä myös keskeinen yhteistyö taho mm. tulvariskien hallinnan EU-velvoitteiden toteuttamisessa ja toimijana tehtäviin liittyvässä tiedonvälitysketjussa.

Tehtävän muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat alueen väestö, kunnat, maakuntaliitot, säännöstelylupien haltijat, yhteisöt ym. toimijat, pelastusviranomaiset, sopimushavainnoitsijat ja aluehallintovirastot.

2.2. Rajavesistötehtävät

Rajavesistötehtävät perustuvat valtiosopimuksiin. Alueelliset rajavesistötehtävät ovat maa- ja metsätalousministeriön alueelle vastuuttamia, Venäjän ja Ruotsin kanssa tehtyjen valtiosopimusten mukaisia toimeenpanotehtäviä. Vuonna 2017 tehtävään on arvioitu käytettävän yhteensä 3,1 htv:ta Kaakkois-Suomen ja Lapin ELY-keskuksissa.

Rajavesistöyhteistyö Kaakkois-Suomessa

Suomen ja Venäjän välisiä rajavesistöjä on 19. Näistä tärkeimmät ovat Vuoksi, Hiitolanjoki, Oulankajoki, Paatsjoki ja Tuulomajoki. Joet virtaavat Suomesta Venäjän suuntaan. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen virkamiehet osallistuvat Yhteisen suomalais-venäläisen rajavesistöjen käyttökommision toimintaan komission jäsenenä ja asiantuntijoina.

Suomalais-venäläinen rajavesistökomissio käsittelee rajavesistösopimuksessa tarkoitettuja asioita kuten rajavesistöjen käyttöä, muuttamista ja suojelua sekä kalataloutta. Lisäksi komissio valvoo rajavesistösopimuksen noudattamista ja tarkkailee vesien tilaa rajavesistöissä. Komissio voi saada ratkaistavakseen tai lausunnon antamista varten asian sekä Venäjän että Suomen hallituksilta. Kummankin sopijavaltion viranomaisten on annettava komissiolle sen tarvitsemat tiedot ja selvitykset sekä muutoinkin tarvittaessa avustettava komissiota. Komission yksimielisesti tekemä päätös sitoo kumpaakin valtiota. Ratkaisuihin otetaan huomioon kummankin valtion voimassa oleva lainsäädäntö. Käytännössä komissio työryhmineen toimii ennen kaikkea hallitusten välisenä yhteistyöelimenä ja vuoropuhelun kanavana rajavesistöihin liittyvissä kysymyksissä. Komission käytännöllinen työ ja asioiden valmistelu tapahtuu asiantuntijatyöryhmissä. Komissiolla on kaksi työryhmää: vesivarojen kokonaiskäytön työryhmä ja vesiensuojelutyöryhmä. Kalatalouden asiantuntijat työskentelevät kokonaiskäytön alatyöryhmänä. Rajavaltuutettujen ryhmä muodostuu komission Suomen ja Venäjän sopimuspuolen rajavaltuutetuista. Työryhmät pitävät vuosittain kokouksensa.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus huolehtii juoksutussäännön toimeenpanemiseksi tarvittavasta Saimaan ja Vuoksen vesitilanteen seurannasta, juoksutusmuutosten suunnittelusta, juoksutusohjeiden antamisesta, normaalista poikkeavien juoksutusten aiheuttamien vaikutusten seurannasta ja arvioinnista sekä tiedottamisesta. Tehtävään sisältyy oleellisesti juoksutussäännön toimeenpanon raportointi ja tiedottaminen suomalais-venäläiselle rajavesistökomissiolle sekä suomalaisille ja venäläisille viranomaisille. Maa- ja metsätalousministeriö päättää ELY-keskuksen esityksen perusteella juoksutusmuutoksen kasvattamisesta, vähentämisestä ja lopettamisesta kaikissa niissä tapauksissa, joissa juoksutukset ovat niin suuria tai niin pieniä, että niistä saattaa aiheutua korvattavia menetyksiä Saimaalla tai Vuoksella.

Poikkeustilanteiden aiheuttamista rajan ylittävistä vesistövaikutuksista tiedotetaan toisen maan viranomaisille suomalais-venäläisen rajavesistökomission määrittelemien periaatteiden mukaan. Poikkeustilanteen laajuudesta ja vakavuudesta riippuen tiedottamista tekevät pelastuslaitos, rajaviranomainen ja ELY-keskus.

Kaakkois-Suomessa rajavesistötehtävien hoitamiseen osallistuu muiden tehtäviensä ohella aktiivisesti kuusi henkilöä, joista yksi on palkattu maa- ja metsätalousministeriön projektirahoituksella. Rajavesistötehtävien

hoitoon käytetään Kaakkois-Suomen ELY-keskuksessa yhdestä kahteen htv/a. Operatiiviseen säännöstelyyn sekä velvoitetöihin liittyvät tehtävät ovat vesitalousyksikön hoidossa ja vastuulla.

Rajavesistötehtävät Lapissa

Lapissa on kahdeksan päävesistöaluetta, jotka ainakin osin sijoittuvat Ruotsin, Norjan tai Venäjän alueille (kuva 3). Yhteistyön kannalta merkittävimmät päävesistöalueet ovat Ruotsin ja Norjan kanssa olevien yhteisten rajajokien myötä Tornion-Muonionjoen ja Tenojoen vesistöalueet, sekä Venäjän ja Norjan kanssa yhteistyössä toteutettavan Inarijärven säännöstelyn myötä Paatsjoen vesistöalue.

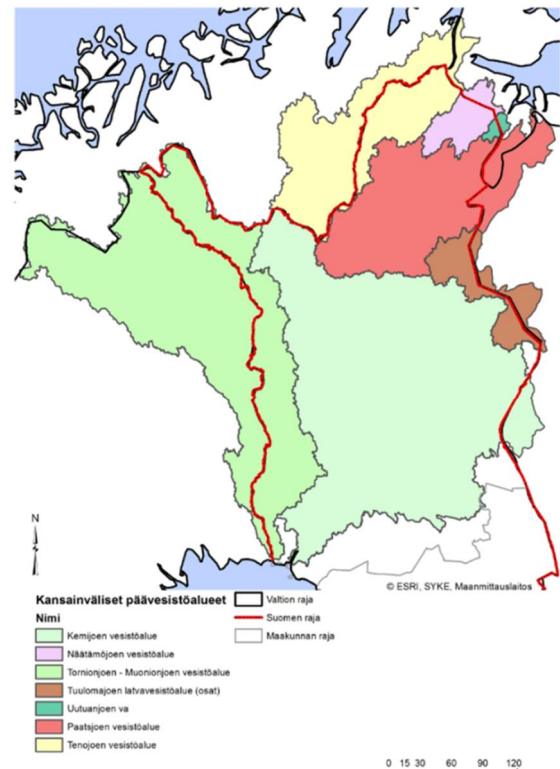
Inarijärven säännöstelyssä noudatetaan ns. ekologista säännöstelyä. Se tarkoittaa sitä, että Inarijärven vedenkorkeuden vaihtelulle on asetettu tavoiterajat, joita säännöstelyn toteuttamisessa pyritään noudattamaan ilman tarpeettomia ohjuoksutuksia. Tavoiterajojen mukainen vedenkorkeuden vaihtelu on pienempää kuin mikä olisi mahdollista lupaehtojen mukaan.

Lapin ELY-keskus vastaa vesioikeudellisen luvan haltijana Inarijärven säännöstelyn kalanhoitovelvoitteesta ja sen edellyttämästä tarkkailusta sekä Inarijärven säännöstelyn kunnossapitovelvoitteesta. Luonnonvarakeskus (Luke) toteuttaa Inarijärven kalatalousvelvoitteen istutukset ja hoitotoiminnan tarkkailun Lapin ELY-keskuksen kanssa solmitun yhteistyösopimuksen mukaisesti.

Luke laatii ja hyväksyy ELY-keskuksella Inarijärven säännöstelyn kalanhoitovelvoitteen istutus-suunnitelman ja tarkkailuohjelman viisivuotisjaksoille. ELY-keskus toimii myös kalatalousvelvoitteen valvojana. Inarijärven kalatalousvelvoitteen hoidossa tavoitteena on ensisijaisesti toteuttaa velvoitepäätöksessä määrätty istutukset.

Inarijärven säännöstelytehtävän operatiivinen toteutus käsittää mm. jatkuvan hydrologisen ja vaikutusten seurannan, säännöstelylaskennan ja siihen liittyvän yhteydenpidon Venäjän osapuolen kanssa, varautumisen tulviin ja muihin poikkeustilanteisiin, ennusteet ja raportoinnin sekä tiedottamisen. Tämän lisäksi hoidetaan kunnossapito- ja rantavyörymävelvoitteina Ivalojoen ja Inarijärven rantavyörymien arviointia ja mittaamista, rantasuojauksien toteutusta ja kunnossapitoa, ranta-alueiden raivausta, apajien hoitoa ja kunnostustöitä, rantojen puhdistuksia sekä luonnonravintolammikoiden hoitoa.

Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission tehtävät ovat erityisesti suomalais-ruotsalaisen rajanylittävän viranomaisyhteistyön kehittäminen ja viranomaisten keskinäisen yhteistyön edistäminen

Kuva 3. Lapin ELY-keskuksen toimialueella sijaitsevat kansainväliset päävesistöalueet.

vesienhoitoalueella (vesiympäristön tilatavoitteet, vesien tilan seuranta, tulva- ja ympäristövahinkojen torjuminen, luonnonsuojelusuunnitelmiin liittyvä työ, tiedottaminen, yhteiset kuulemistilaisuudet).

Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission puheenjohtajan nimittää valtioneuvosto. Rajajokisopimuksen 9§ mukaan yhden komission kunkin sopimuspuolen kolmesta jäsenestä tulee olla vesiasioista vastaavasta valtion viranomaisesta (Lapin ELY-keskus, Norrbottenin lääninhallitus). Puheenjohtajuus vaihtuu vuorovuosittain sopijaosapuolten kesken.

Tornionjoen kalastussääntö on olennainen osa rajajokisopimusta. Komissiolle on sopimuksen 26§ mukaan varattava tilaisuus lausunnon antamiseen ennen kuin kansalliset kalastusviranomaiset antavat määräyksiä tai poikkeavat kalastussäännöstä.

Rajajokisopimuksen mukaan Suomen ja Ruotsin viranomaiset pyrkivät laatimaan yhteisiä ohjelmia ja suunnitelmia. Nykyisin rajajokikomissio joko vahvistaa tai hylkää ehdotukset vesienhoitoaluetta koskeviksi ohjelmiksi tai suunnitelmiksi, vesipuidedirektiivin ja tulvadirektiivin edellyttämien suunnitelmien ja ohjelmien kansallisissa hyväksymismenettelyissä (vesienhoitosuunnitelmat, tulvariskien hallintasuunnitelmat).

Lapin ELY-keskus hoitaa suomalais-norjalaista rajavesistöyhteistyötä YM:n toimialan tehtävänä.

Keskeiset yhteistyötahot

Kaakkois-Suomessa keskeiset yhteistyötahot ovat MMM ja SYKE, muut itärajan ELY-keskukset, Kaakkois-Suomen rajavartiosto, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson pelastuslaitokset, raja-alueen kunnat, Varsinais-Suomen ELY-keskus/kalatalous, LUKE, alueen yritykset ja asukkaat, Nevan-Laatokan vesivirasto, Viipurin ja Käkisalmen piirien aluehallinnot, Pietarin kalatutkimuslaitos, Viipurin alueen rajavartiosto sekä Leningradin oblastin aluehallinto / ympäristökomitea.

Inarijärven säännöstelyssä mukana olevat maat Suomi, Norja ja Venäjä ovat perustaneet Inarijärven säännöstelyvaltuuskunnan, johon kukin maa asettaa yhden jäsenen. Säännöstelyvaltuutetut kokoontuvat yleensä kerran vuodessa, vuoroin eri maiden alueella.

Rajajokikomissio toimii Lapin ELY-keskuksen vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan asiantuntijoiden kumppanina Tornionjoen vesistöaluetta koskevien ohjelmien ja suunnitelmien valmistelussa sekä viranomaisyhteistyössä. Rajanylittävä viranomaisyhteistyö Lapin ELY-keskuksen sekä muiden valtion ja kuntien viranomaisten kesken rajajokisopimuksen puitteissa ulottuu vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan tehtävistä laajasti myös kalatalouden, luonnonsuojelun, ympäristönsuojelun, kulttuuriperinnön hoidon, vesihuollon sekä tapauskohtaisesti ympäristölupavalvonnan tehtäviin.

2.3. Rakennettujen vesistöjen hoito ja käytettävyyden parantaminen

Rakennettujen vesistöjen hoito on merkittävä osa vesien- ja meren- sekä kalatalouden hoidon suunnittelua sekä toteutusta. Tehtävän hoidolla parannetaan monipuolisesti vesistöjen käytettävyyttä. Tehtävään liittyy

laajapohjainen yhteistyö useiden eri toimijoiden kanssa, monipuolisen asiantuntemuksen tarve ja vahva synergia vesi- ja kalatalousviranomaisen välillä. Tehtävän hoitoon sisältyy:

- alueen toimijoiden (kunnat, yhdistykset jne.) neuvonta ja asiantuntijaohjaus sekä yhteistyön edistäminen rakennettujen vesien tilaa ja käytettävyyttä parantavien toimenpiteiden ja hankkeiden toteuttamisessa sovittaen yhteen tulva- ja kuivuusriskeihin varautuminen, monitavoitteinen säännöstelyn kehittäminen, virkistyskäyttö, kalatalous, uusiutuvan energian tuotanto, vesienhoidon tavoitteet ja elinympäristöjen tila;
- rakennettujen vesien kunnostushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen valtion vastuulla olevissa kohteissa sovittaen yhteen edellisessä kohdassa mainitut asiat sekä kunnossapidon ja hoidon keventämismahdollisuudet;
- sinisen biotalouden kehittämishankkeiden (biomassojen hyödyntäminen, kalataloudelliset kunnostukset, virkistyskäyttöhankkeet jne.) edistäminen yhteistyössä sidosryhmien kanssa javesilain mukaisen yleisen edun valvonta liittyen rakennettujen vesien hoitoon.

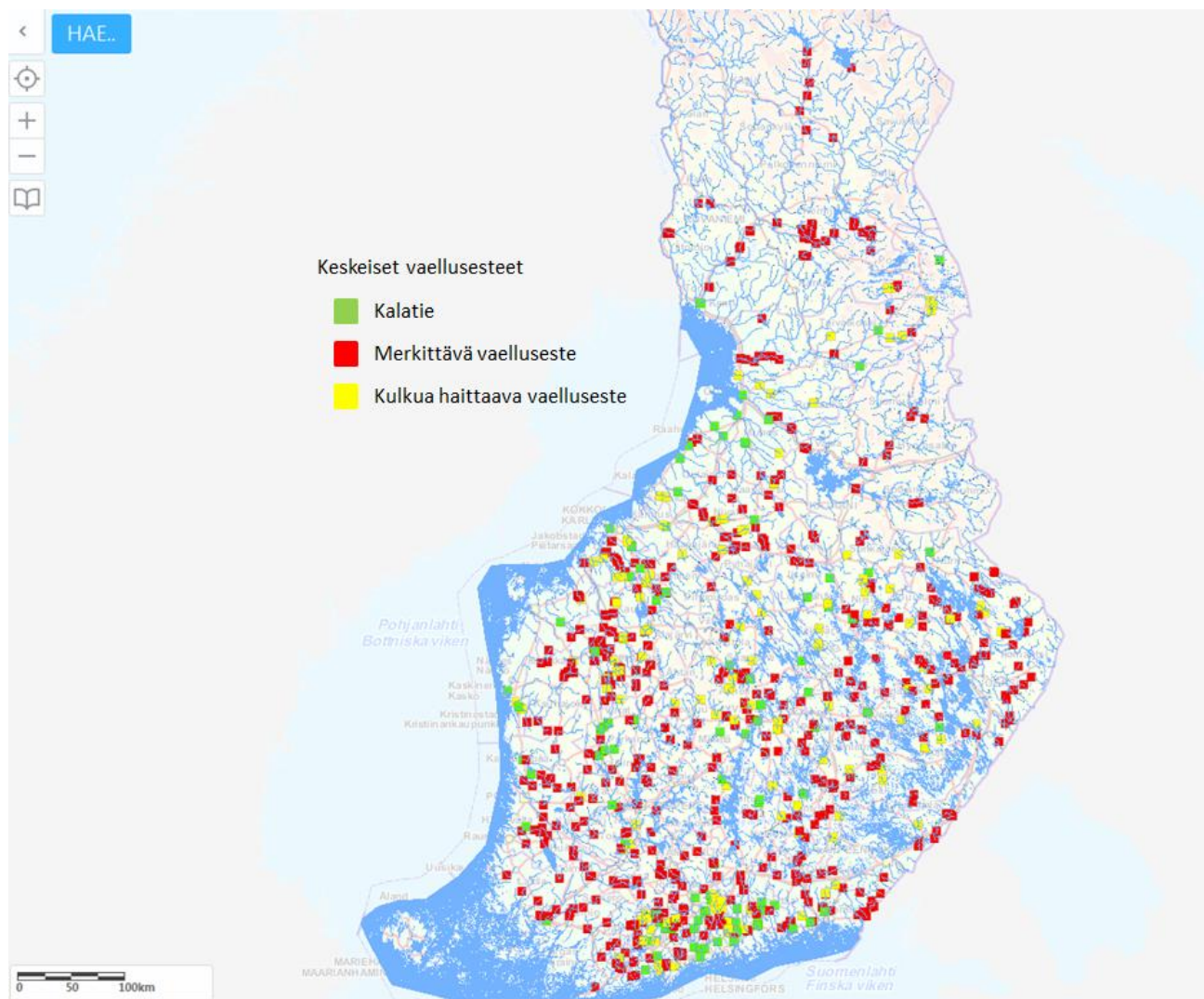
Kukin vesistötehtäviä hoitava ELY osallistuu toimialueensa rakennettujen vesistöjen hoitoon ja käytettävyyden parantamiseen osana valtakunnallista ja vesienhoitoaluekokonaisuuksina tapahtuvaa yhteistyötä. ELY voi olla tärkeässä roolissa myös eri toimijoiden välisen yhteistyön käynnistämisessä: viime vuosina usealla vesistöalueella on käynnistynyt ns. vesistövisiotyö, jossa alueen toimijat pyrkivät luomaan yhteisen näkemyksen vesistön käytön ja hoidon tulevaisuudelle. ELYt antavat asiantuntijaohjausta, neuvontaa ja harkinnanvaraista rahoitustukea yleishyödyllisissä ja monitavoitteisissa hankkeissa, joissa hankevastaavana ja mahdollisena luvanhakijana tai -haltijana toimii jokin paikallinen intressitaho (kunta tms.). Käytännössä ELYn ohjausrooli on useimmissa tapauksissa vahva, koska paikallistahojen substanssiosaaminen rakennettujen vesien hoidossa on yleensä melko vähäistä. Hankkeiden toteutuksesta laaditaan tavallisesti yhteistyösopimukset. Vastaava menettely on käytössä myös tulvariskien hallintaan liittyvien hankkeiden, mm. yhdyskuntien tulvasuojeluhankkeiden osalta (liittyy prosessiin 1, vesistöjen käyttö ja ohjaus).

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksella on rakennettujen vesistöjen kunnostamiseen liittyvä erikoistumistehtävä, jonka puitteessa se antaa valtakunnallisesti asiantuntija-apua rakennettujen vesien kunnostushankkeille (toimintamallien kehittäminen, suunnittelun ja toteutuksen ohjaus, T&K-toiminnan edistäminen, tiedonvälitys). Viime aikoina työ on painottunut erityisesti vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen hallituksen kärkihankkeen mukaisesti.

ELYt vastaavat hallinnoimiensa vesistöhankeiden ja niihin liittyvien vesistörakenteiden suunnittelusta ja toteutuksesta ostopalveluja hyödyntäen. VETO A hankkeessa tehdyn arvion mukaan valtion omia vesistörakenteita on noin 800 kappaletta sekä lisäksi useita satoja kilometrejä penkereitä ja kanavia.

Rakennettujen vesien hoidossa tehdään tiivistä yhteistyötä ELYjen vesi- ja kalaviranomaisten välillä. Kalataloustehtävät on keskitetty kolmeen suuralueeseen, joita johdetaan kolmesta ELY-keskuksesta: (VARELY) Rannikon kalatalouspalvelut, (POSELY) Järvi-Suomen kalatalouspalvelut ja (LAPELY) Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut. Rakennettuihin vesiin liittyvien hankkeiden kautta edistetään muiden tavoitteiden ohella kalatiestrategian toteuttamista, joka tähtää uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden vahvistamiseen. Strategian toiminta-ajatuksena on siirtää painopistettä kalojen istutuksista luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen

(vaellusesteet kuva 4). Kalataloudellisissa kunnostushankkeissa voi valtio toimia myös hankevastaavan ja joskus myös luvanhakijan roolissa, jos paikallista intressitahoa ei löydy ja hankkeisiin liittyy vahvaa yleistä intressiä.

Kuva 4. Vaellusesteet ja kalatiet.

Joissain ELYissä on käytössä konsulttitoiminnan puitesopimuksia, joita hyödynnetään rakennettujen vesistöjen hoitoon liittyvissä suunnitteluhankkeissa (sekä valtion omissa että muiden vastuulla toteutettavissa hankkeissa). ELYjen infrahankinnat toteutetaan monissa ELYissä liikennevastuualueen organisaatiota tai sopimuksia käyttäen.

Rakennettujen vesien hoitoon ja käytettävyyden parantamiseen vuonna 2019 ELYissä on arvioitu käytettävän 32 htv. Valtion vesiomaisuuden hoitoon ja lupien hallintaan käytetään tällä hetkellä ELY-keskuksissa noin 53 htv vuodessa, josta vesistö rakenneomaisuuden kunnossapitoon ja perusparannukseen noin 20 htv (VETO A hankkeessa tehty arvio). Virtavesikunnostuksiin (ml. rakennettujen vesien kunnostustoimet) käytettiin ELYissä v. 2013 tehdyn selvityksen mukaan noin 17 htv:tä. Työ kohdistui 287 kunnostuksen tarpeessa olevaan vesistöön.

Rakennettujen vesistöjen hoitoon liittyviä hanke-esimerkkejä ovat mm. patojen ja muiden vesistö-rakenteiden peruseräparannukset, säännöstelyjen kehittäminen monitavoitteisesti (yhteys prosessiin 1), säännöstelypatojen muuttaminen luonnonmukaisiksi rakenteiksi sekä erilaiset virtavesikunnostukset. Toimenpiteet voivat kohdistua joko yksittäiseen vesistö-rakenteeseen tai laajemmin esimerkiksi koko jokiuoman vesistö-rakenteisiin sekä säännöstelyyn. Hankkeet ovat useimmiten monitavoitteisia ja tavoitteita ovat:

- vesistön ekologisen tilan paraneminen (ml. kalataloudelliset tavoitteet);
- virkistyskäyttö- ja maisema-arvojen paraneminen;
- patoturvallisuuden paraneminen;
- vesirakenteiden hoito- ja kunnossapitotarpeen keveneminen;
- vesirakenteiden käyttöön liittyvien valvonnallisten konfliktien väheneminen (kun esim. säännöstelypato muutetaan pohjapadoksi) ja
- säännöstelyjen toimivuuden paraneminen muuttuneissa ilmasto-olosuhteissa (yhteys prosessiin 1).

Esimerkkinä rakennettujen vesistöjen hoitoon liittyvästä monitavoitteisesta hankkeesta on Turun seudun tekopohjavesihankkeen myötä tarpeettomaksi muuttuneiden, pintavedenottoon liittyneiden, säännöstely-patorakenteiden luonnonmukaistaminen Paimionjoen, Aurajoen ja Raisionjoen vesistöissä. Säännöstely-patojen muuttamisella luonnonmukaisiksi pohjapadoiksi ja niihin liittyviksi koskialueiksi pystytään edistämään merkittävästi kohdevesistöjen tilaa, kalataloutta, virkistyskäyttöarvoa, patoturvallisuutta ja keventämään oleellisesti rakenteiden hoitoon ja käyttöön tarvittavaa panosta.

Hankkeiden toteuttamisen vaikutukset ylimaakunnallisissa vesistöissä ulottuvat tavallisesti maakuntarajan yli mm. säännöstelyyn kehittämistavoitteiden ja kalojen vaellusmahdollisuuksien syntymisen kautta. Isoihin vesistöihin (Kokemäenjoki, Kymijoki, Oulujoki jne.) liittyvät hankkeet vaativat toimenpiteiden koordinoimista vesistöaluealaajuisesti yli maakuntarajojen. Vaikka useimpien hankkeiden suora vaikutusalue ei ylitä maakuntarajoja, nekin liittyvät monesti johonkin isompaan vesistöaluekohtaiseen toimenpideohjelmaan.

Keskeiset yhteistyötahot

Keskeisiä yhteistyötahoja ovat kansalaiset, vesialueiden omistajat, kalastusalueet, kunnat, säännöstelyjen ja vesirakenteiden luvanhaltijat, ELYn kalatalousviranomaiset ja vesien hoidon asiantuntijat, alan tutkimuslaitokset (mm. SYKE ja LUKE), yhdistykset ja yhteisöt, toiminnanharjoittajat (mm. konsultit) ja aluehallintovirastot.

2.4. Patoturvallisuusviranomaisen tehtävät

Patoturvallisuusviranomaisen hoitaa patoturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät ja asiantuntijapalvelutehtävät koko Suomessa ja ohjaa padon omistajaa toimimaan patoturvallisuuslain mukaisesti. Padot ovat valvontakohteina paikallisia, mutta niiden vahingonvaara ulottuu usein laajalle alueelle yli maakuntarajojen ja erityisesti vaikutus samassa vesistössä sijaitseviin alapuolisiin patoihin voi olla suuri. Häiriötilanteissa on tärkeää tuntea vesistöalueen patoturvallisuuskokonaisuus.

Yhdenmukainen ja toimivin valvonta sekä viranomaisasiantuntemuksen ylläpito voidaan turvata tämän hetkisen käytännön mukaisella keskitetyllä tehtävän hoidolla parhaiten. Useat padon omistajat ovat valtakunnallisia toimijoita, joilla on patoja aina eteläisestä Suomesta Lappiin asti. Suomessa

patoturvallisuusviranomaistehtävää hoitaa Kainuun ELY-keskus, joka vastaa myös patoturvallisuuden valtakunnallisista kehittämistehtävistä ja kansainvälisestä yhteistyöstä.

Patoturvallisuuden tehtäviin on käytössä 8,5 HTV ja tämän on arvioitu pysyvän samana vuoteen 2019 asti. Työntekijöitä on Kajaanissa, Rovaniemellä ja Hämeenlinnassa. Vastuualueena on koko Suomi. Suomessa on noin 430 luokiteltua patoa, joka sisältää 120 jätepatoa. Luokitellut padot on jaettu tehtäviä hoitavien vastuuvallvojen kesken padon omistajien (asiakkaiden), vesistö-/kaivospatojen sekä sijainnin suhteen. Keskitetty toiminto mahdollistaa tehtävien organisoinnin asiakaslähtöisesti.

Tehtävän tavoitteena on korkea patoturvallisuuden taso Suomessa. Tehtävää toteutetaan viranomaisvalvonnalla, informaatio-ohjauksella sekä kehittämistoimenpiteillä.

Valvonnalla huolehditaan siitä, että patoa hoidetaan lain ja asetuksen mukaisesti. Viranomainen osallistuu padoilla viiden vuoden välein järjestettäviin määräaikaistarkastuksiin ja tarkastaa padon omistajan toimittamat asiakirjat, joista osa hyväksytään päätöksellä. Patoturvallisuusviranomainen myös huolehtii siitä, että patoturvallisuuden tietojärjestelmä on ajan tasalla sekä ylläpitää patoturvallisuuden verkkosivuja. Patoturvallisuusviranomainen on mukana patojen korjaus- ja rakennusprojekteissa sekä häiriötilanteiden hallinnassa.

Valtakunnallista toimintaa kehitetään patoturvallisuusoppaan, koulutuksen ja muiden projektien avulla. Lisäksi osallistutaan kansainväliseen yhteistyöhön verkostojen ja projektien avulla. Alaan liittyvissä kehittämishankkeissa patoturvallisuusviranomainen osallistuu asiantuntijana tehtävää käsitteleviin ja sivuaviin työryhmiin esimerkiksi yliopistojen kumppanina.

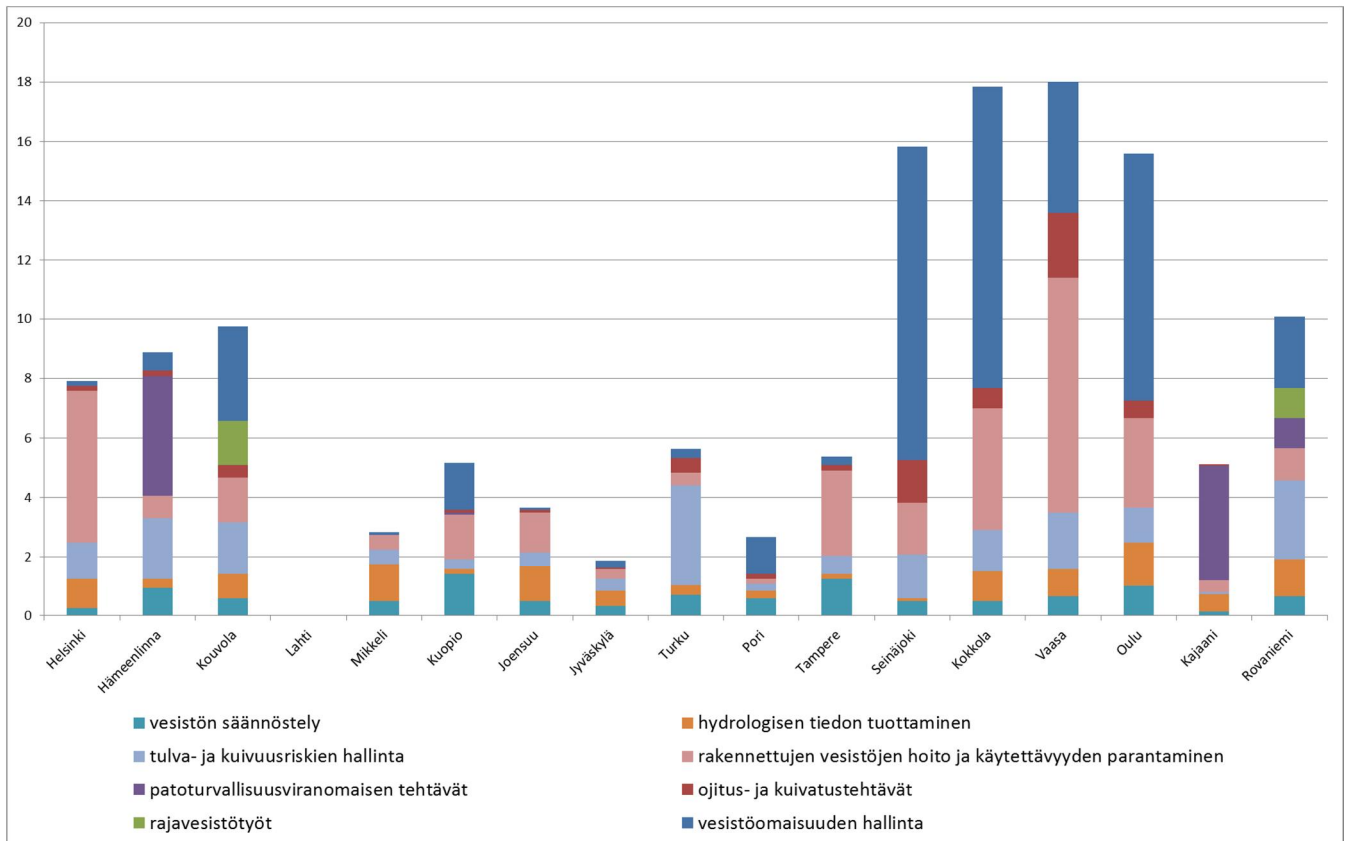
Keskeiset yhteistyötahot

Tehtävän keskeiset yhteistyötahot ovat SYKE, Suurpadot ry, pelastusviranomainen, ympäristön-
suojeluviranomainen, yliopistot, TUKES, GTK, varsinaiset asiakkaat eli patojen omistajat sekä ELY-keskusta ohjaavat ministeriöt.

3. Toimintaympäristö

3.1. Osaaminen ja voimavarat vesistötehtävissä

ELY-keskuksille tehtiin keväällä 2016 kysely vesistötehtäviin käytettävistä voimavaroista. Sen mukaan näihin tehtäviin käytetään yhteensä 141 htv. Merkittävimmät tehtävät ovat vesistöomaisuuden hallinta sekä rakennettujen vesistöjen hoito ja käytettävyyden parantaminen. Vesistötehtävien voimavarat eri osaamisalueissa paikkakunnittain on esitetty kuvassa 5.

Kuva 5. Vesistötehtävien voimavarojen nykytila.

Vesitaloustehtävien voimavarat ELY-keskuksissa ovat käymässä niin niukoiksi, että tehtävien hoidon kokoaminen jo nykyorganisaatiossa on ollut välttämätöntä, ja lähivuosien aikana sitä on jatkettava. Tehtävien vaatimaa erityisosaamista ei voida ylläpitää kattavasti, vaan on kehitettävä toimintatapoja osaamisen jakamiseksi tasapuolisesti valtakunnalliseen käyttöön.

3.2. Käynnissä olevat kehittämistoimet

VETO-hankkeen aiemmin päättyneiden osahankkeiden linjausten mukaisia kehittämistoimia on käynnissä useita. Lisäksi ELY-keskusten toimintaan vaikuttavat voimakkaasti jo aiemmin käynnistyneet toimintatapamuutokset, joita vuoden 2015 säästötoimet ovat entisestään tehostaneet. Käynnissä olevia vesistötehtävien hoitoon vaikuttavia kehittämistoimia ovat mm.:

- Omaan työhön tapahtuvasta ylläpitotoiminnasta luopuminen, siirtyminen vesistörakenteiden ylläpidon hankinnassa osaksi L-vastuualueen tienpidon alueurakoita tai muita kilpailutettuja järjestelyjä;
- Hydrologisen tiedon tuottamisessa siirtyminen SYKEN valtakunnallisesti koordinoimaan malliin, jossa EPO vastaa toistaiseksi hankinnasta. Hydrologisten mittausvälineiden ja -laitteiden siirto EPO:n hallintaan, havainnoinnin automatisoinnin jatkaminen, ulkoistamissuunnitelman toteutus sekä uusien teknikoiden käyttöönotto;
- Vesitalouden tiedonhallinnan kehittäminen asiakkaiden tarpeisiin uutta tekniikkaan hyödyntäen, toiminnanharjoittajien roolin lisääminen tiedon tuottamisessa ja avoimet rajapinnat ja
- Vesistörakenteiden hallinnan keskittäminen EPO:lle, ylläpito- ja perusparannustoiminnan kokoaminen valtakunnalliseen kunnossapito-ohjelmaan ja vesistörakenteiden automatisoinnin valtakunnallinen ohjelma.

3.3. Maakuntauudistus

Maakuntauudistuksen valmistelu on käynnissä ja monet linjaukset ovat edelleen epävarmoja. On kuitenkin selvää, että vesitaloustehtävät siirtyvät 1.1.2019 itsehallinnollisten maakuntien hoidettaviksi. Samalla ministeriön tulosohjaus lakkaa, ja tehtävien rahoitus siirtyy maakuntien päätettäväksi yleiskatteellisesta maakuntarahoituksesta.

Maakuntauudistuksen lähtökohtana on, että jokainen maakunta vastaa maakunnille osoitetuista tehtävistä alueellaan. Vain perustelluista syistä ja uudistuksen valmistelussa hyväksytysti yksittäisiä tehtäviä voidaan säätää suoraan tiettyjen maakuntien hoidettaviksi. Vesistötehtävissä tällaisia erityisesti tietyille maakunnille säädettäviä tehtäviä ovat:

- patoturvallisuusviranomaisen tehtävien säätäminen patoturvallisuuslaissa Kainuun maakunnan hoidettavaksi sekä
- rajavesistösopimusten toimeenpanotehtävien säätäminen asianomaisten maakuntien hoidettaviksi.

Maakunnat voivat järjestää tehtäviään yhdessä sopimuksen nojalla yhteistoiminnassa maakuntalain 8. luvun mukaisesti. Yhteistoiminnan muotoja ovat yhteinen toimielin, yhteinen virka ja sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta. Maakuntien kalatalouden ja vesitalouden tehtävien hoito vaatii usean eri tehtäväalan erityisosaamista, jonka niukat voimavarat on uudistuksessa järjestettävä kaikkien maakuntien saataville. Tehtäviä on myös hoidettava vesistöalueittaisina kokonaisuuksina yli maakuntarajojen esimerkiksi yhteiskunnalle elintärkeän tulvariskien hallinnan varmistamiseksi sekä vaelluskalojen elinkierron turvaamiseksi. Mm. näistä syistä maakuntien yhteistoiminnasta sopimiselle kalatalouden ja vesitalouden tehtävien organisoinnissa säädetään tietyt edellytykset, "perälaudat".

Maakunnat sopivat keskenään, mitä maakuntalain 8. luvun mukaisia keinoja ne käyttäisivät ja minkä maakuntien yhteistoimintana tehtävät hoidettaisiin edellyttäen että toiminta täyttäisi säädetyt yhteistoiminnan edellytykset. Maakuntien olisi sovittava yhteistoiminnasta siten, että

- jokaisella maakunnalla on yhteistoiminnan kautta saatavilla tarvittava erityisosaaminen ja kalataloudellisten ja vesitaloudellisten olosuhteiden tuntemus;
- tarvittava vuorovaikutus kalatalouden ja vesitalouden välillä on varmistettu;
- EU-tukien valtakunnallinen vaikuttavuus ja EU-velvoitteiden tehokas toimeenpano koko maassa on varmistettu;
- tarvittava tehtävien hoito vesistöaluekokonaisuuksina niin, että valmistelussa ja päätöksessä kyetään ottamaan huomioon vaikutukset koko vesistöalueella, on varmistettu ja
- vesistörakenteomaisuuden käyttö, ylläpito sekä lupiin ja sopimukseen perustuvista velvoitteista huolehtiminen on varmistettu.

Maakuntien vastuulle siirtyvien vesistörakenteiden omistajuus ollaan sijoittamassa tilakeskukseen, maakuntien yhteisesti omistamaan kiinteistöyhtiöön. Tilakeskus vastaisi vesistörakenteiden kunnossapidosta, perusparannushankkeista, vesistörakenteiden teknisestä käytöstä sekä patoturvallisuuteen liittyvistä omistajan velvoitteista. Näitä tehtäviä päätoimisesti hoitava henkilöstö siirtyisi tilakeskuksen palvelukseen. Henkilöstö työskentelisi edelleen maakunnissa alueilla, joissa tehtäviä hoidetaan. Oleellista on, että tehtävissä säilyisi tiivis yhteys maakuntien hoitamaan vesistörakenteilla tapahtuvaan säännöstelytehtävään ja muihin vesistötehtäviin sekä niitä hoitavaan henkilöstöön. Maakunnat ja tilakeskus sopisivat

vesistö-rakenteiden käytöstä vuokrasopimuksella. Maakuntien maksaman vuokran tulisi kattaa vesistö-rakenteiden käytöstä, ylläpidosta ja perusparannuksista aiheutuvat kustannukset. Rakenteisiin liittyvien vesilain mukaisten lupien sijoittamista joka tilakeskuksen tai maakunnan hallintaan selvitetään. Tiivis vuoro-vaikutus ja selkeä vastuunjako vesistötehtäviä hoitavan maakunnan ja tilakeskuksen välillä on oleellista järjestelyn toiminnan kannalta.

4. Tehtävien hoidon kehittäminen

4.1. Tehtävien hoidon tekniset kehittämismahdollisuudet

Voimavarojen niukkuuden vuoksi vesistön käytön tehtäviä olisi tarkoituksenmukaista keskittää valtakunnallisesti. Tehtävässä on kuitenkin aina säilytettävä vesistöjen erityispiirteiden ja paikallisten ja alueellisten olosuhteiden tuntemus. Toimintatapoja tehtävän hoidossa on tarkoituksenmukaista yhtenäistää valtakunnallisesti. Erityisesti tulvariskien hallinnan tehtävä edellyttää koordinoitua ja yhtenäisyyttä, joka on tarpeen järjestää valtakunnallisena prosessina. Vesistöjen ohjaukseen liittyy väistämättä harkintaa, jossa paikallisille, alueellisille tai vesistöalueittaisille näkökohdille tulee tapauskohtaisesti antaa painoarvoa, mikä on seurausta vesistöalueiden ominaispiirteistä sekä esimerkiksi säähän ja vesitilanteen kehitykseen liittyvistä epävarmuuksista. Tehtävien hoitamisen kannalta on siksi olennaista sekä alueen olosuhteiden tuntemus että kattavampi kokonaiskuva esimerkiksi vesistöalueen laajuudessa. Tulvatilanteiden ennakoinnin ja hoidon tehtävissä on tarpeen varmistaa sujuva yhteistyö pelastustoimen, vesilupien laillisuusvalvonnan ja muiden keskeisten tahojen kanssa.

Luvanhaltijan tehtäviä on jo nykyisin ulkoistettu urakoitsijoille. Esimerkiksi säännöstelypatojen luokkujen säätö voidaan hoitaa siten, että ELY-keskus päättää, milloin ja mihin asentoon patoluokkua säädetään ja urakoitsija hoitaa säätämisen saamansa tilauksen perusteella. Lisäksi säännöstelypatojen automatisointi ja säännöstelyyn liittyvän tiedon digitalisointi avaa jatkossa uusia mahdollisuuksia vesistön ohjauksen tehtäviin. Automaatiota lisäämällä, käyttämällä yhteensopivia rajapintoja sekä pilvipalveluja hyödyntäen voidaan tehostaa säännöstelypatojen kaukokäyttöä ja valmistella laajempaa valvomotoiminnan keskittämistä tai ulkoistamista. Patoturvallisuuslaki edellyttää, että säännöstelypadolle voidaan esimerkiksi toimintahäiriötilanteessa saada riittävällä vasteajalla henkilö tarkistamaan tilannetta.

Vastaavasti myös rakennettujen vesien hoidon tehtäviä on mahdollista keskittää suurempiin kokonaisuuksiin. Tehtävän laadukkaaseen hoitoon liittyy paljon erityisosaamista mm. käytettävien menetelmien, tarvittavan yhteistyön järjestämisen, rahoituksen ja juridiikan suhteen ja tämän osaamisen varmistaminen on helpompaa suurempien toiminta-alueiden kautta. Rakennettujen vesien hoitoon liittyvät vahvasti myös kalatalousviranomaisen tehtävät sekä vesistöjen ja kalatalouden hoidon yhtenäiset tavoitteet.

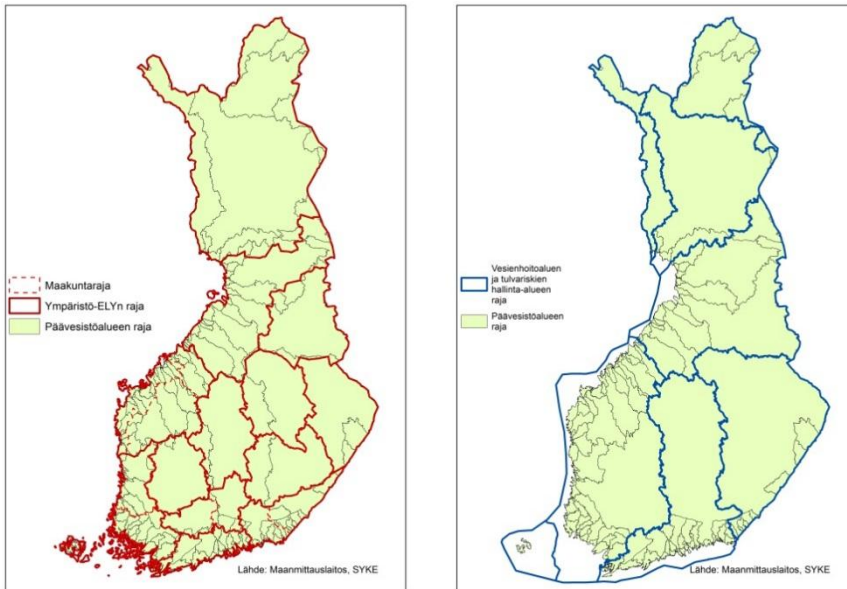
4.2. Aluejakovaihtoehtojen tarkastelu

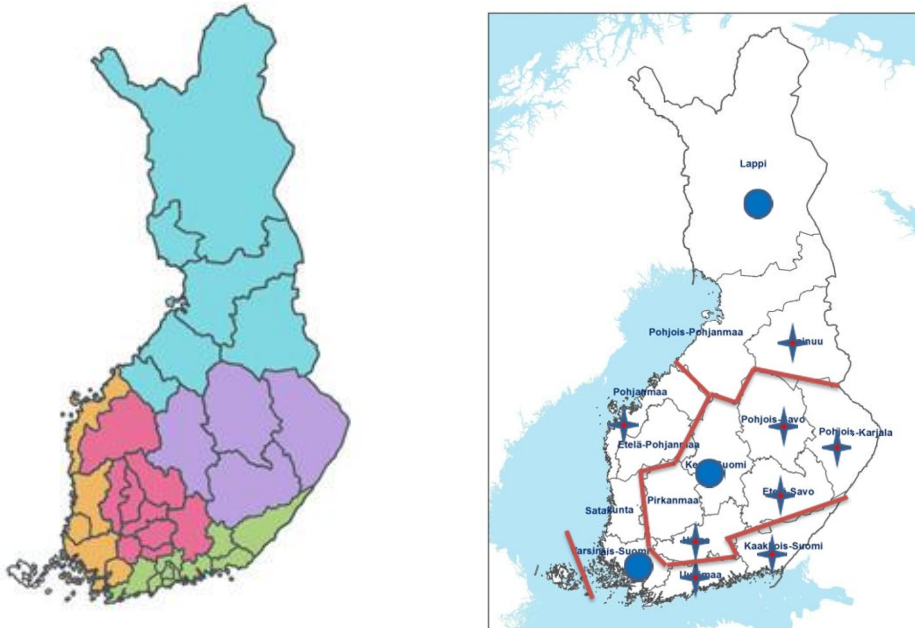
Vesistötehtäville on luonteenomaista, että työt ja vesistöt ovat ylimaakunnallisia. Tehtävien hoidon kannalta mahdollisia aluerajauksia on useita. Hankkeessa tarkasteltiin lähemmin seuraavia vesistötehtävien hoidon alueellisen järjestämisen vaihtoehtoja:

1. Valtakunnallisesti keskitetty ratkaisu;
2. Vesistölähtökohtainen aluejako neljään alueeseen ja
3. Vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettu aluejako kolmeen alueeseen.

Lisäksi osahankkeen puitteissa keskusteltiin sekä nykyisestä kalataloustehtävien järjestämisen kolmen alueen aluejaosta että tulevien sote-alueiden viiden alueen aluejaosta, joka noudattaa nykyisiä sairaanhoitopiirejä ja erityisvastuualueita (erva). Näissä molemmissa rannikkoalueet on järjestetty sisämaasta erillisinä, joten niiden todettiin vesistöalueet rikkovina soveltuvan vesistötehtävien hoitoon erittäin huonosti. Pelastustoimen tehtävät hoidetaan maakuntaudistukseen voimaantulon jälkeen 18 maakunnassa. Ylimaakunnallisten vesistötehtävien hoidolle 18 alueen malli ei edellä todetun mukaisesti ole soveltuvin vaihtoehto, eikä resurssien niukkuudesta johtuen mahdollinen kaikkien vesivaratehtävien hoidolle.

Kuvassa 6 on esitetty erilaisia aluejakoja, jotka ovat olleet pohjana parasta mahdollista vesistötehtävien aluejakoa mietittäessä.

Kuva 6.

1. Maakuntien ja ELY-keskusten Y-vastuualueiden rajat
2. Vesienhoitoalueiden rajat
3. Nykyiset erityisvastuualueet (erva)
4. Kalataloustehtävien aluejako

Valtakunnallisesti keskitetty ratkaisu

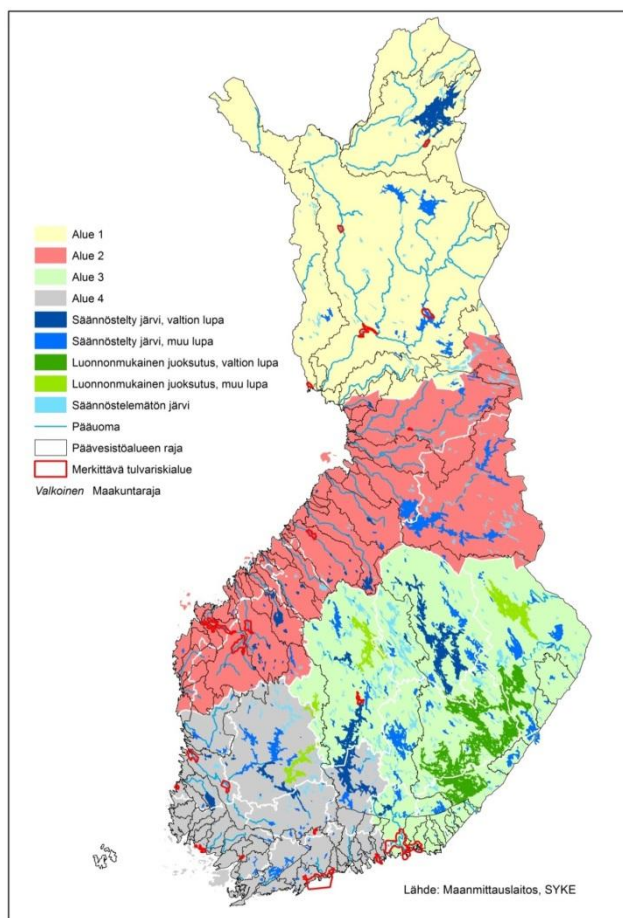
Osa vesistötehtävistä vaatii erityisosaamista, jota ELY-keskuksissa on vain muutamilla henkilöillä. Tällaisia tehtäviä voidaan hoitaa valtakunnallisesti keskitetyn mallin mukaisesti, jossa myös toimivalta on valtakunnallinen. Valtakunnallisesti keskitettyjä tehtäviä ovat vesistötehtävistä patoturvallisuusasioiden hoito KAIELYssä sekä valtion vesirakenteiden hallinta EPOELYssä. Erona näissä keskitetyissä tehtävissä on, että vesirakenteiden osalta paikallista resurssia vaaditaan edelleen niillä alueilla, joissa on valtion vastuulla olevia rakenteita. Myös PIRELYn hoitamaa ympäristöasioiden neuvontaa ja asiakaspalvelua, joka sisältää myös vesiasioden neuvonnan, voidaan pitää keskitettynä tehtävänä. Jatkossakin valtakunnallinen keskittäminen tarkoittaisi osatehtävien määrittelyä prosesseina, joissa prosessin johtovastuu sijoittuisi sinne missä on myös paras asiantuntemus.

Vaihtoehtona tehtävän keskittämiseksi on verkosto, jonka avulla kootaan valtakunnallisesti aihealueen osaaminen. Tällöin yhdellä, verkostosta vastaavalla ELY-keskuksella ei ole toimivaltaa valtakunnallisesti, mutta se voi toimia asiantuntijana ja antaa apua muille ELY-keskuksille sekä edistää osaamisen säilymistä. Nykyisin verkostomaista, koko maata palvelevaa osaamista, löytyy kootusti mm. rakennettujen vesistöjen hoidon ja kunnostuksessa POPELYitä sekä ojituksessa ja peruskuivatuksessa EPOELYitä. Verkostomaista osaamista tulisi edelleen vahvistaa.

Valtaosa vesistötehtävistä edellyttää hyvää paikallistuntemusta, joten kaikkien vesitaloustehtävien hoitaminen valtakunnallisesti keskitetysti ei Suomen kaltaisessa pinta-alaltaan suuressa maassa ole mahdollista.

Vesistöalueperusteinen suuraluejako (4 aluetta)

Vesistötehtävän hoito on mahdollista järjestää isojen vesistöjemme mukaisiin toiminta-alueisiin perustuen (kuva 7). Tätä jakoa on käytetty aiemmin valtion vesistöomaisuutta tarkasteltaessa (VETO:n osahanke A). Toiminnan valtakunnallinen yhtenäisyys voitaisiin varmistaa prosessin keskitetyn ohjauksen kautta. Tehtävän hoitoon liittyvää osaamista tulisi olla ainakin joltain osin kaikissa ELY-keskuksissa, koska tehtävän hoidossa vaaditaan merkittävässä määrin paikallista vesistötuntemusta ja alueen yhteistyötahojen tuntemusta. Tehtävään liittyvät toimintamallit olisi tässä mallissa tarkoituksenmukaista yhtenäistää valtakunnallisesti. Yhteistyö kalatalousviranomaisen kanssa olisi merkittävässä roolissa.

Kuva 7. Esitetty vesistöalueperusteinen suuraluejako, merkittävät tulvariskialueet ja säännöstellyt järvet.

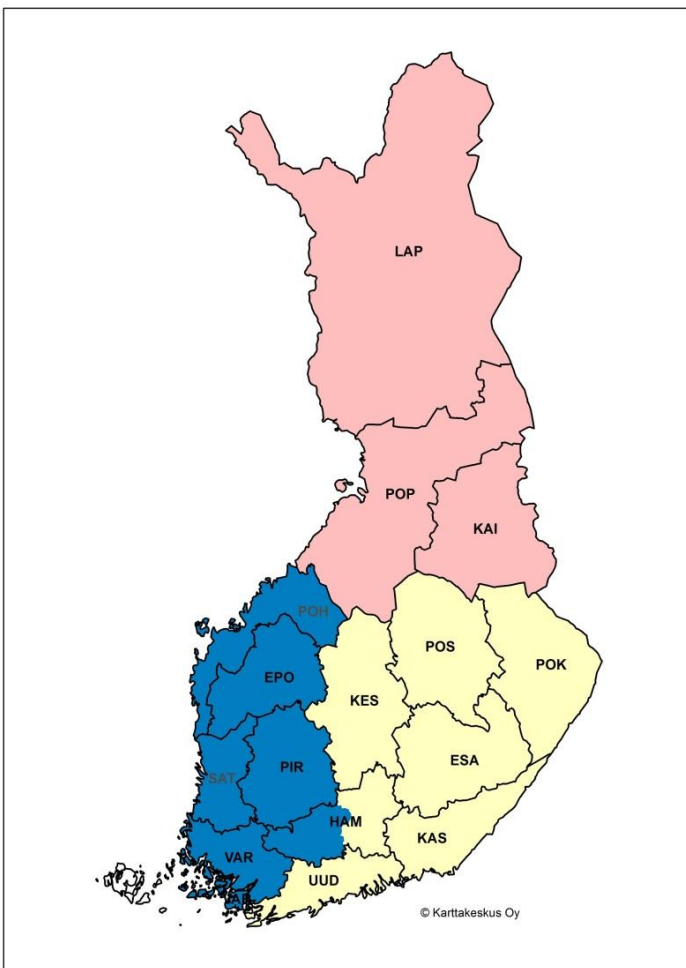
Tässä esitetty vesistöalueisiin perustuva suuraluejako ei vastaa vesistöalue- tai vesienhoitoaluejakoa, jolloin esimerkiksi vesien- ja merenhoidon sekä tulvariskien hallinnan suunnittelu voisi vaikeutua. Resurssien tarkastelussa huomattiin ongelma Lapin jäädessä omaksi kokonaisuudeksi. Neljästä alueesta Lapilla olisi selkeästi pienemmät resurssit vesistötehtävien hoitoon muihin alueisiin verrattuna (kuva 5).

Vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettu aluejako (3 aluetta)

Vesienhoitoalueita tullaan jatkossakin käyttämään vesien- ja merenhoidon sekä tulvariskien hallinnan suunnitteluyksikkönä. Tulvariskien hallinta on suoraan osa vesitalouden tehtävää ja toisaalta vesienhoitosuunnitelmien ja tulvariskien hallintasuunnitelmien laatiminen ovat vesistöalueen yhteen sovitettun hoidon osatekijöitä. Rakennettujen vesien hoitoon ja käytettävyyden parantamiseen liittyvillä hankkeilla pystytään edistämään merkittävässä määrin ja konkreettisesti monia erilaisia vesien käyttötavoitteita ja vesienhoitosuunnitelmien tavoitteita. Koska vesienhoitoalueet on muodostettu vesistöalueiden pohjalta, on näihin pohjautuvat yhteistyöalueet hyvä lähtökohta myös vesitaloustehtävien hoitoon.

Vesienhoitoalueita on 7 ja jos niitä tarkastellaan suhteessa vesitaloustehtäviin käytettävissä oleviin henkilövoimavaroihin (kuva 5) huomataan, että vesistötehtäväosaamista jäisi yksittäiselle vesienhoitoalueelle kovin vähän. Tämän vuoksi päädyttiin yhdistämään joitakin vesistöalueita, jolloin vesienhoitoalueisiin pohjautuva aluejako voidaan muodostaa seuraavasti:

- Vesienhoitoalueet 1 (Vuoksen alue) ja 2 (Kymijoen- Suomenlahden alue)
- Vesienhoitoalue 3 (Kokemäenjoen - Saaristomeren - Selkämeren alue)
- Vesienhoitoalueet 4-7 (Oulujoen- Iijoen, Kemijoen, Tornionjoen ja Tenon, Näätämöjoen ja Paatsjoen alueet)

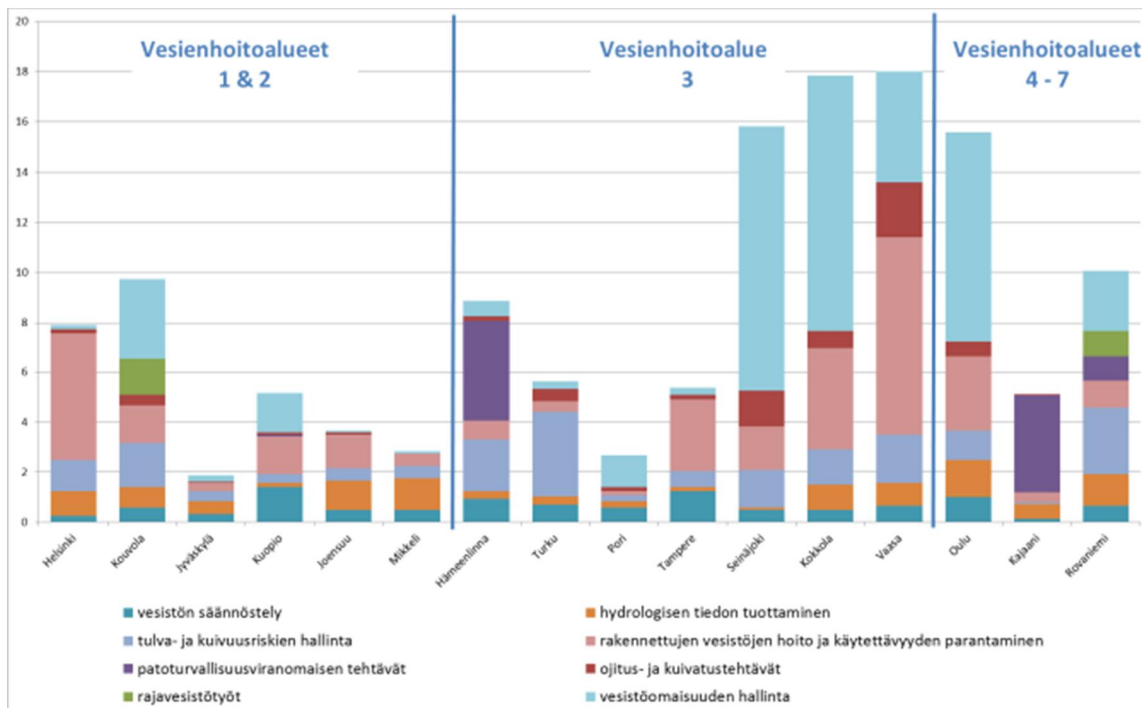
Kuva 8. Vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettu aluejako.

Vesienhoitoalueet 1 ja 2 ovat jo pitkään tehneet tiivistä yhteistyötä, joten niistä muodostuu luonteva kokonaisuus. Vesienhoitoalue 3 on sellaisenaan laaja kokonaisuus ja sillä on riittävästi osaamista jo nykyisin. Pohjoisessa vesienhoitoalueita 4 ja 5 ei ole vesitalouden henkilöstömäärä (ks. kuvat 5 ja 9) huomioon ottaen tarkoituksenmukaista käsitellä erillisinä. Luonnollisesti myös kansainväliset vesienhoitoalueet 6 ja 7 kuuluvat tähän kokonaisuuteen.

Kuten neljän alueen, myös kolmen alueen mallissa toiminnan valtakunnallinen yhtenäisyys voitaisiin varmistaa prosessin keskitetyn ohjauksen kautta. Tehtävän hoitoon liittyvää osaamista voisi ainakin joltain osin olla kaikissa ELY-keskuksissa, koska tehtävän hoidossa vaaditaan merkittävässä määrin paikallista vesistötuntemusta ja alueen yhteistyötahojen tuntemusta. Tehtävään liittyvät toimintamallit on tarkoituksenmukaista yhtenäistää valtakunnallisesti. Yhteistyö kalatalousviranomaisen kanssa on merkittävässä roolissa. Etuna tälle mallille on, että pohjoinen aluejako vastaa täysin kalataloustehtävien nykyistä alueellista jakoa.

Kolmen alueen mallissa toteutuu resurssien tasainen jakautuminen neljän alueen mallia paremmin. Tämä voidaan todeta liitteestä 1, jossa on esitetty säännöstelylupien ja tulvariskialueiden lukumäärät päävesistöalueittain jaettuna näihin kolmeen alueeseen. Lappi, Kainuu ja Pohjois-Pohjanmaa muodostavat kokonaisuuden, jossa pinta-ala on toki laajempi, mutta käytettävissä olevien resurssien osalta se vastaa paremmin muita alueita.

Kolmen alueen malli sopii erityisen hyvin vesistöjen käyttö ja ohjaus -prosessin hoitoon. Silloin se pitäisi sisällään tulva- ja kuivuusriskien hallinnan edistämisen, operatiivisen tulvantorjunnan, säännöstelyyn liittyvät tehtävät sekä hydrologiset tehtävät. Vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettua aluejakoa olisi luontevaa soveltaa myös rakennettujen vesistöjen käyttöön ja hoitoon sekä niihin liittyviin vesienhoidon tehtäviin. Aluejako soveltuisi myös peruskuivatus- ja ojitustehtäviin.

Kuva 9. Osaamisen jakautuminen.

Vaihtoehtojen vertailu

Kaikissa hankkeissa arvioiduissa aluejakovaihtoehtoissa on lähtökohtana tehtävien hoidon edellytysten turvaaminen kokoamalla ne nykyistä organisoitua keskitetympin.

- Lähtökohtana on vesistötehtävissä välttämätön tehtävien hoito isoihin vesistöihin pohjautuvilla toiminta-alueilla. Nykyisessä organisoinnissa ELY-keskusten Y-vastuualueille on vesistöalueittainen hoito voitu varmistaa velvoittamalla ELY-keskukset yhteistyöhön ministeriön tulosohjauksella, mikä jatkossa itsehallinnollisten maakuntien hoitaessa tehtävää ei ole mahdollista.
- Valtakunnallisesti tasapuolisen palvelun varmistamiseksi kaikilla alueilla on tehtävissä tarvittavaa eri osa-alueiden erityisosaamista koottava käytettäväksi aiempaa laajemmin ja osassa tehtäviä myös valtakunnallisesti. Tehtäviin käytettävissä olevat voimavarat ovat ELY-keskusten perustamisen jälkeen pienentyneet alle puoleen alueellisista ympäristökeskuksista ELY-keskuksiin siirtyneistä voimavaroista.
- Kaikkia vesistötehtäviä ei ole mahdollista hoitaa samalla alueella, mutta olisi tarkoituksenmukaista löytää sopiva aluejako valtakunnallisen lisäksi, joka sopisi mahdollisimman moneen tehtävään. Toisin sanoen tulisi löytää malli, jossa valtakunnallisen lisäksi olisi käytössä yksi toinen aluejako.

Alla olevassa taulukossa on tarkasteltu näitä kolmea vaihtoehtoista mallia sen mukaan, miten niiden avulla pystytään täyttämään keskeiset vesistötehtävien hoitamiseksi tarvittavat periaatteet. Mukana on myös ns. 0-vaihtoehto eli tehtävien hoito kaikissa 13 ELY-keskuksessa ja jatkossa 18 maakunnassa.

	Valtakunnallisesti keskitetty, 1 alue	Vesistöalueperusteiset suuralueet, 4 aluetta	Vesienhoitoaluekokonaisuudet, 3 aluetta	Hoitaminen kaikilla alueilla, 13/18 aluetta
Vesistöalueen yhteen sovitettujen hoidon varmistaminen	+	+	++	--
Voimavarojen ja osaamisen tasapuolinen jakautuminen	-	-	++	--
Erytisosaamisen varmistaminen kaikkien alueiden käyttöön	++	+	+	--
Paikallisten vesiolojen ja alueen yhteistyötahojen tuntemus	--	+	+	++
Vesistötehtävien eri osa-alueiden synergia	++	-	+	-
Vuorovaikutus elinkeinokalataloustehtävien hoidon kanssa	++	-	-	-
Vuorovaikutus virkistyskalataloustehtävien hoidon kanssa	+	+	+	-
Maakuntien itsehallinto	--	-	-	++
Valtakunnallisesti yhdenmukaisen toimintatavan edistäminen	++	+	++	--
Asiantuntijapalveluiden tarjoaminen kansalaisille	+	++	++	+

5. Toimenpide-ehdotukset

Luvussa 7 tarkastelluista vaihtoehtoista pidettiin parhaimpina vesistötehtävien hoidon järjestämiseen, maakuntauudistus huomioon ottaen, valtakunnallista ratkaisua ja vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettua aluejakoa. Tämän perusteella osahanke D suosittelee seuraavia linjauksia:

D1: Vesistötehtävien hoitoa on kehitettävä lähivuosina aktiivisesti. Kehittämisen lähtökohtana on oltava ensisijaisesti tehtävien hyvän hoidon edellytysten turvaaminen. Kehittämisessä on kuitenkin otettava huomioon tuleva maakuntauudistus. Ratkaisujen on tuettava tehtävien hyvää hoitoa maakunnissa, ja niiden valmistelussa on oltava vuorovaikutuksessa sekä uudistuksen maakunnallisen että valtakunnallisen valmistelun kanssa.

D2. Maakuntauudistuksen valmistelussa on etsittävä aktiivisesti hyötyjä vesistötehtävien hoitamiseen mm. maakunnan kehittämistyökaluista ja maakuntaan siirtyvien tehtävien vuorovaikutuksesta.

D3: Vesistötehtäviä hoidetaan jo nyt vesistöalueittaisessa yhteistyössä. Tätä yhteistyötä on tarkoituksenmukaista jatkaa ja vahvistaa. Voimavarojen käyttö on kuvattava selkeästi ja vallitseva tilanne on vietävä myös tulossopimukseen.

D4: Vesistötehtävien hoidon vesistöalueittaista yhteistyötä ja voimavarojen käyttöä kehitetään vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettulla kolmella alueella (kuva 8). Tämä aluejako sopii erityisesti seuraaviin vesitaloustehtäviin:

- a. vesistön käytön ja ohjauksen tehtävät (ml hydrologiset asiantuntijatehtävät)
- b. tulva- ja kuivuusriskien hallinta
- c. säännöstelyjen kehittäminen
- d. rakennettujen vesistöjen käyttö ja hoito, niihin liittyvät vesienhoidon tehtävät
- e. peruskuivatus- ja ojitustehtävät

Em. vesistötehtävissä on runsaasti vuorovaikutusta kalataloustehtävien hoidon kanssa. Yhteistyötä kalataloustehtävien kanssa vahvistetaan entisestään.

Kehitetään verkostomaista osaamisen jakamista valtakunnallisesti, esim. rakennettujen vesistöjen hoidossa ja kunnostuksessa sekä ojitus- ja peruskuivatustehtävissä.

D5: Vahvistetaan ja kehitetään valtakunnallisia prosesseja tehtävissä, joissa on tarvetta keskitettyyn erityisosaamiseen ja tehtävien keskitettyyn hoitoon. Tällaisia ovat nykyiset valtakunnalliset prosessit patoturvallisuustehtävissä (KAIELY), vesirakenteiden hallinnassa (EPOELY) ja vesiasioiden neuvonnassa ja asiakaspalvelussa (PIRELY). Valtakunnalliset prosessit sopivat lisäksi rajavesistötehtäviin (KASELY ja LAPELY).

D6: Varmistetaan SYKE:n ja Tulvakeskuksen edelleen tärkeät roolit vesitalousasioissa mm. vesitilanne-ennusteiden ja tulvavaroituspalvelun tuottamisessa, tiedonhallinnassa, tilastoinnin ja EU-velvoitteiden toteuttamisessa. SYKE voi myös tuottaa yksittäisiä vesistöjä koskevia asiantuntijapalveluja silloin kun osaamista ei muuten ole saatavilla.

D7: Hyödynnetään teknisen kehittämisen mahdollisuudet ja jatketaan tehtävien hoidon kehittämistä kun tekniset edellytykset sen mahdollistavat. Erityisesti luodaan edellytykset juoksutusten teknisesti yhtenäiselle hoidolle.

D8: Jatkovalmistelussa tehdään vaihtoehtoiset tarkastelut rakenteisiin liittyvien vesilain mukaisten lupien hallinnasta. Vaihtoehtoina selvitetään hallinnan siirtämistä joko kiinteistöyhtiön tai maakunnan vastuulle.

D9: ELY-keskusten hallinnoimiin vesistö-rakenteisiin liittyvissä tehtävissä selkeytetään keskitettyjen kunnossapitotehtävien ja vesistöalueittaisen käyttötoiminnan rajapintaa, vastuujakoa ja yhteistyömallia. Tässä otetaan huomioon uudistuksessa maakuntien kiinteistöyhtiöön sijoittuvat omistajan tehtävät ja niitä hoitava henkilöstö, sekä ratkaisut luvanhaltijan tehtävien järjestämisestä.

LIITE 1. Säätölylupien ja tulvariskialueiden lukumäärä päävesistöalueittain jaettuna vesienhoitoalueisiin yhteen sovitettuun aluejakoon.

Merkittävät luonnonmukaisesti juoksutettavat järvet on laskettu säätölylupien kanssa samaan lukuun.

HUOM. Säätölylupa voi sisältää yhden järven tai useita kohteita, joten lupien lukumäärä ei kuvaa suoraa työmäärää lupiin liittyen. Kaikkien tietojen ajantasaisuutta ei ole tarkistettu.

Alue: Vesienhoitoalueet 1 ja 2

Päävesistöalue	ELY	Valtion säätölylupia tms., kpl	Muita säätölylupia tms., kpl	Merkittäviä tulvariskialueita, kpl	Muita tulvariskialueita, kpl
01 Jänisjoki	POK		5		
02 Tohmajoki	POK		1		
03 Hiitolanjoki	KAS		1		
04 Vuoksi	ESA		11		2
04 Vuoksi	KAS	1	3		1
04 Vuoksi	POK		9		5
04 Vuoksi	POS	3	15		6
05 Juustilanjoki	KAS		1		
06 Hounijoki	KAS		3		
08 Vilajoki	KAS		1		
09 Urpalanjoki	KAS	1			
10 Vaalimaanjoki	KAS		2		
11 Virojoki	KAS		1		
12 Vehkajoki	KAS		1		
14 Kymijoki	ESA		6		
14 Kymijoki	HAM		4		4
14 Kymijoki	KAS	6	10	1	
14 Kymijoki	KES	2	21	1	
14 Kymijoki	POS	1	2		
14 Kymijoki	UUD		1		
17 Ilolanjoki	UUD		1		
18 Porvoonjoki	HAM		2		1
18 Porvoonjoki	UUD				1
19 Mustijoki	UUD		1		
21 Vantaa	HAM			1	
21 Vantaa	UUD		2		5
22 Siuntionjoki	UUD		1		
23 Karjaanjoki	HAM		1		
23 Karjaanjoki	UUD		5		1
81 Suomenlahden rannikkoalue	UUD		9	2	2
81 Suomenlahden rannikkoalue	KAS			1	
82 Saaristomeren rannikkoalue, Ahvenanmaa	UUD		1		
Yhteensä		14	121	6	28

Alue: Vesienhoitoalue 3

Päävesistöalue	ELY	Valtion säännöstely- lupia tms., kpl	Muita säännöstely- lupia tms., kpl	Merkittäviä tulvariski- alueita, kpl	Muita tulvariski- alueita, kpl
24 Kiskonjoki + Perniönjoki	VAR		5		1
25 Uskelanjoki	VAR			1	
27 Paimionjoki	VAR		1		
28 Aurajoki	VAR		3		
33 Lapinjoki	VAR		1		
34 Eurajoki	VAR	1			1
35 Kokemäenjoki	EPO		2		
35 Kokemäenjoki	HAM	1	6		
35 Kokemäenjoki	PIR	2	14		2
35 Kokemäenjoki	VAR	2		2	1
35 Kokemäenjoki	KES				1
36 Karvianjoki	VAR		5		2
37 Lapväärtinjoki (Isojoki)	EPO				1
39 Närpiönjoki	EPO	1			1
40 Maalahdenjoki	EPO				1
41 Laihianjoki	EPO			1	
42 Kyrönjoki	EPO	5	1	2	3
43 Oravaistenjoki	EPO		1		1
44 Lapuanjoki	EPO	5	1	1	1
46 Purmojoki	EPO	1	1		
47 Ähtävänjoki	EPO	2			1
48 Kruunupyynjoki	EPO				1
49 Perhönjoki	EPO	4			2
51 Lestijoki	POP				1
82 Saaristomeren rannikkoalue, Ahvenanmaa	VAR		9		
83 Selkämeren rannikkoalue	EPO		1		
83 Selkämeren rannikkoalue	VAR			1	
84 Perämeren rannikkoalue	EPO				1
99 Varsinainen Perämeri	EPO		1		
Yhteensä		24	52	8	22

Alue: Vesienhoitoalueet 4-7

Päävesistöalue	ELY	Valtion säännöstely- lupia tms., kpl	Muita säännöstely- lupia tms., kpl	Merkittäviä tulvariski- alueita, kpl	Muita tulvariski- alueita, kpl
53 Kalajoki	POP	5		1	3
54 Pyhäjoki	POP	1	2		2
57 Siikajoki	POP	1	1		4
59 Oulujoki	KAI		5		1
59 Oulujoki	POP				2
60 Kiiminginjoki	POP				3
61 Iijoki	POP		5	1	
63 Kuivajoki	POP	1			
64 Simojoki	LAP				1
65 Kemijoki	LAP		9	3	1
67 Tornionjoki	LAP		3	1	3
71 Paatsjoki	LAP	1	1	1	
73 Koutajoki	POP		1		
84 Perämeren rannikkoalue	POP	1			
Yhteensä		10	27	7	20

LIITE 2. Kaikkien säännöstelylupien (ja Saimaa) lukumäärä päävesistöalueittain. Kaikkien tietojen ajantasaisuutta ei ole tarkistettu.

Päävesistöalue	Kaikkien säännöstelylupien lukumäärä	Valtion säännöstelylupien lukumäärä	Vesistöalueen ELYt
01 Jänisjoki	5	0	POK
02 Tohmajoki	1	0	POK
03 Hiitolanjoki	1	0	KAS
04 Vuoksi	41	4	KAS, ESA, POK, POS
05 Juustilanjoki	1	0	KAS
06 Hounijoki	3	0	KAS
08 Vilajoki	1	0	KAS
09 Urpalanjoki	1	1	KAS
10 Vaalimaanjoki	2	0	KAS
11 Virojoki	1	0	KAS
12 Vehkajoki	1	0	KAS
14 Kymijoki	52	9	KAS, KES, ESA, HAM, POS, UUD
17 Ilolanjoki	1	0	UUD
18 Porvoonjoki	2	0	UUD, HAM
19 Mustijoki	1	0	UUD
21 Vantaa	2	0	UUD, HAM
22 Siuntionjoki	1	0	UUD
23 Karjaanjoki	6	0	UUD, HAM
24 Kiskonjoki + Perniönjoki	5	0	VAR
27 Paimionjoki	1	0	VAR
28 Aurajoki	3	0	VAR
33 Lapinjoki	1	0	VAR
34 Eurajoki	1	1	VAR
35 Kokemaenjoki	25	5	VAR, PIR, HAM, EPO, KES
36 Karvianjoki	5	0	VAR
39 Närpiönjoki	1	1	EPO
42 Kyrönjoki	6	5	EPO, POP, PIR
43 Oravaistenjoki	1	0	EPO
44 Lapuanjoki	6	5	EPO
46 Purmojoki	2	1	EPO
47 Ähtävänjoki	2	2	EPO
49 Perhonjoki	4	4	EPO
53 Kalajoki	5	5	POP
54 Pyhäjoki	3	1	POP
57 Siikajoki	2	1	POP
59 Oulujoki	5	0	POP, KAI
61 Iijoki	5	0	POP, KAI, LAP

63 Kuivajoki	1	1	POP
65 Kemijoki	9	0	LAP
67 Tornionjoki	3	0	LAP
71 Paatsjoki	2	1	LAP
73 Koutajoki	1	0	POP
81 Suomenlahden rannikkoalue	9	0	UUD, KAS
82 Saaristomeren rannikkoalue, Ahvenanmaa	10	0	VAR, UUD
83 Selkämeren rannikkoalue	1	0	EPO
84 Perämeren rannikkoalue	1	1	POP, EPO
99 Varsinainen Perämeri	1	0	EPO
Yhteensä	244	48	

LIITE 3. Valtion säännöstelyluvat ja Saimaan juoksutussääntö vesistöalueittain.

Päävesistöalue	Säännöstelyhanke	Luvanhaltija ELY
04 Vuoksi	Kiuruvesi	POS
	Onki- ja Porovesi ym.	POS
	Saimaan juoksutussääntö	KAS
	Unnukka- ja Kallavesi	POS
09 Urpalanjoki	Urpalanjoen vesistön järjestely	KAS
14 Kymijoki	Hirvi-, Ahvenisen- ja Kalliojärven säännöstely	POS
	Kamponen ja Pieni Kamponen	KAS
	Konnivesi ja Ruotsalainen	KAS
	Kymijoen länsihaaran vedenjako Pyhtään haaraan ja Ahvenkosken haaraan	KAS
	Kymijoen säännöstely Pernoon ja Hirvikosken haaroihin	KAS
	Pyhäjärvi 14.121	KAS
	Pyhäjärvi 14.681	KES
	Päijänne	KAS
	Saarijärvi, Pieni ja Iso Lumperoinen	KES
34 Eurajoki	Pyhäjärvi 34.031	VAR
35 Kokemäenjoki	Eteläistenjärvi	HAM
	Kullaanjoen järjestely	VAR
	Leineperin pato	VAR
	Marjajärven vesijätön kuivatus	PIR
	Vanajaveden ja Pyhäjärven vedenjuoksun säännöstely	PIR
39 Närpiönjoki 96 Varsinainen Selkämeri	Närpiönjoen järjestely	EPO
42 Kyrönjoki	Kalajärvi (tj)	EPO
	Kyrkösjärvi (tj)	EPO
	Kyrönjoen järjestelyn II vaihe	EPO
	Pitkämä (tj)	EPO
	Seinäjärvi	EPO
44 Lapuanjoki	Kuortaneenjärvi ja Seurus	EPO
	Lapuan- ja Nurmonjoen järjestely I vaihe	EPO
	Lapuan- ja Nurmonjoen järjestely IV vaihe ja III vaiheen muutos	EPO
	Lapuanjoen järjestely II vaihe	EPO
	Töysänjoen ja Alajoen perkaus sekä Ponnejärven laskeminen	EPO
46 Purmojoki	Norijoen järjestely	EPO
47 Ähtävänjoki	Alajärvi	EPO
	Lappajärvi ja Evijärvi	EPO
49 Perhonjoki	Halsuanjoen ja Halsuanjärven järjestely	EPO
	Perhonjoen keskiosan järjestely	EPO
	Perhonjoen yläosan järjestely	EPO
	Vissavesi (tj)	EPO

53 Kalajoki	Haapajärven säännöstely, Jämsänkosken porrastus ja Oksavan voimalaitoksen rakentaminen	POP
	Hautaperän allas	POP
	Kalajanjoen järjestely	POP
	Kalajoen keskiosan järjestely	POP
	Setti- ja Kuonanjärvi	POP
54 Pyhäjoki	Pyhäjärvi 54.051	POP
57 Siikajoki	Uljua (tj)	POP
63 Kuivajoki	Oijärven lasku	POP
71 Paatsjoki	Inarijärvi	LAP
84 Perämeren rannikkoalue	Haapajärvi (tj)	POP